166143
VYSOKÁ STRANICKÁ ŠKOLA PŘI ÚV KSČ

VLADIMÍR KUBÁT

MEZINÁRODNÍ VZTAHY OD VYHLÁŠENÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY DO UKONČENÍ VÁLKY V KOREJI

(1. října 1949 - 27. července 1953)

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ POLITICKÉ LITERATURY

VYSOKÁ STRANICKÁ ŠKOLA PŘI ÚV KSČ

Katedra mezinárodních vztahů

VLADIMÍR KUBÁT

MEZINÁRODNÍ VZTAHY OD VYHLÁŠENÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY DO UKONČENÍ VÁLKY V KOREJI

(1. ŘÍJNA 1949—27. ČERVENCE 1953)

Přednáška na Vysoké stranické škole při ÚV KSČ

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ POLITICKÉ LITERATURY

PRAHA 1958

ÚVOD

Mezinárodní vztahy od vyhlášení Čínské lidové republiky do ukončení korejské války tvoří důležitý úsek v dějinách mezinárodních vztahů. V této době se stále zostřovalo mezinárodní napětí. Na Dálném Východě byla přepadena Korejská lidově demokratická republika. Začala korejská válka, která trvala více než tři roky. Spojené síly jihokorejských reakcionářů a amerických imperialistů napadly korejský lid, jemuž přišli na pomoc čínští lidoví dobrovolníci. V Evropě začali američtí, angličtí a francouzští imperialisté otevřeně obnovovat ozbrojené síly v západním Německu, čímž se dovršovala obnova německého militarismu, poraženého ve druhé světové válce. Právě tyto dvě skutečnosti — válka v Koreji a remilitarisace západního Německa — vtiskly pečeť mezinárodním vztahům v letech 1949—1953. Mezinárodní napětí, které se od konce druhé světové války stále stupňovalo, se v této době natolik zostřilo, že hrozilo vyústit v třetí světovou válku.

Kde hledat příčiny tohoto zostřeného mezinárodního napětí?

Podle imperialistické propagandy jsou odpovědny za toto mezinárodní napětí Sovětský svaz a ostatní socialistické státy. Tak obviňuje imperialistická propaganda SSSR a ostatní socialistické státy zejména po XX. sjezdu, který zásadně, čestně a otevřeně kritisoval chyby minulosti. Snaha svalit vinu na SSSR a socialistické státy za tak zostřené mezinárodní napětí v letech 1949—1953 se projevila rovněž v poselství Eisenhowera Bulganinovi ze 4. srpna 1956. Eisenhower říká:

»Uvědomujeme si, že se ve vaší zemi vynakládá úsilí, aby se vymýtila část zla patřícího k dřívějšímu období. To vítáme. Doufám však, že Vy ani Vaši spolupracovníci se neomezíte ve svém úsilí jen na to zlo, které se projevilo uvnitř Vaší strany a Vaší země. Toto zlo bylo přeneseno na mezinárodní forum. Dokonce i dnes znamená těžkou překážku v uskutečňování těch věcí, o nichž jsme

se dohodli, že mají být uskutečněny. Tuto situaci musí napravit nový duch, po němž upřímně volám.«

Je pravda, že v důsledku kultu J. V. Stalina se i sovětská zahraniční politika dopustila jistých chyb. To bylo konstatováno na XX. sjezdu KSSS. Soudruh Mikojan v diskusním příspěvku na příklad řekl: »K údivu mnoha buržoasních činitelů se naše vláda nebála veřejně přiznat v řadě mezinárodních otázek, že jsme se v zahraniční politice v minulosti dopouštěli těch či oněch chyb a že se někdy zostřovaly vztahy i naší vinou.«

Komunistická strana Sovětského svazu a sovětská vláda čestně a otevřeně kritisovaly vlastní chyby v oblasti své zahraniční politiky a diplomacie.

Avšak přitom je třeba si uvědomit, že to byly chyby a nedostatky v rámci správné, mírumilovné zahraniční politiky, která vytrvale bojovala za mírové soužití a smírné řešení sporných mezinárodních otázek. Za druhé je si třeba uvědomit, že sovětská zahraniční politika přes tyto dílčí chyby, které nejsou podstatné, vykonala nesmírně mnoho v boji proti hrozbě války a za mír, že bez této politiky by lidstvo bylo ponecháno na pospas expansivní a agresivní politice imperialismu. A za třetí, a to je nejdůležitější, Sovětský svaz dovedl tyto chyby v praxi překonat.

Tyto dílčí chyby nemohly být, a také nebyly příčinou mezinárodního napětí. Příčinou byla zahraniční politika a diplomacie imperialistických států, především Spojených států amerických. A je právě úkolem přednášky ukázat, že za zostřené mezinárodní napětí v letech 1949—1953 byla odpovědna zahraniční politika a diplomacie USA i jiných imperialistických států. Zároveň je úkolem této práce ukázat velikou zásluhu zahraniční politiky a diplomacie socialistických států v čele se Sovětským svazem v boji za mír a bezpečnost národů. Díky této politice, opírající se o stále rostoucí sílu a jednotu světového socialistického systému, utrpěla porážku politika »studené války« a »s posice síly« a v polovině roku 1953 došlo po prvé od konce druhé světové války k jistému zmírnění mezinárodního napětí.

I. CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA MEZINÁRODNÍ SITUACE OD VYHLÁŠENÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY DO ZASTAVENÍ PALBY V KOREJI

a) ZOSTŘENÍ VNITŘNÍCH ROZPORŮ IMPERIALISMU V LETECH 1949—1950 A JEHO VLIV NA POLITIKU IMPERIALISTICKÝCH STÁTŮ

Vítězství veliké čínské revoluce a vyhlášení Čínské lidové republiky byly nejvýznamnějšími událostmi po druhé světové válce, velmi posílily nynější světovou socialistickou soustavu. Zároveň, a to spolu přímo souvisí, se prohloubila a rozšířila všeobecná krise kapitalistické světové soustavy. Zostřily se všechny základní, vnitřní rozpory imperialismu.

Zostřily se rozpory mezi dělnickou třídou a ostatními pracujícími na straně jedné a buržoasií ve střediscích kapitalismu na straně druhé.

Postavení pracujících se zhoršilo. Zvýšené vykořisťování bylo provázeno velikým počtem nezaměstnaných. Počet nezaměstnaných v šesti hlavních kapitalistických státech (USA, Anglie, Francie, NSR, Japonsko a Italie) dosáhl roku 1950 7,270.000.[1] Pro srovnání je možno uvést počet nezaměstnaných z roku 1948, na jehož konci se začala v USA vyvíjet vážná hospodářská krise — 5,053.300.[2] To ovšem uvádíme pouze plně nezaměstnané podle oficiálních statistik. Kromě nich byly miliony polozaměstnaných. Největší vzestup nezaměstnanosti byl v USA a NSR. V Italii naproti tomu došlo v roce 1950 ve srovnání s rokem 1948 k nepatrnému poklesu počtu nezaměstnaných. Pracující se bránili, hlavně stávkami. Jestliže v roce 1948 došlo k jistému poklesu stávkového hnutí ve srovnání s předcházejícími lety, pak v této době dochází opět k vzestupu stávkového hnutí. V roce 1950 počet stávkujících v USA, Anglii, Francii, NSR a v Italii dosáhl 7,856.000.[3] Šlo hlavně o mzdové stávky a stávky za denní požadavky. Boj pracujících se však neomezil pouze na toto pole, rozvíjel se rovněž v politické oblasti. O tom svědčí zejména hnutí za mír. V letech 1949—1950 se hnutí obránců míru, které vzniklo jako protestní lidové hnutí proti politice Marshallova plánu

[1] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 511.

[2] Tamtéž.

[3] *BIKI* z 28. 2. 1956, příloha č. 4.

a Atlantického paktu, stalo vpravdě světovým. Zejména v souvislosti s podpisovou kampaní po známé stockholmské výzvě z 20. 3. 1950, žádající zákaz výroby a použití atomové zbraně. Pod stockholmskou výzvu Stálého výboru světového kongresu obránců míru se podepsalo 500 milionů lidí.

Zostřily se rozpory mezi imperialismem a koloniálními a závislými zeměmi.

Pod vlivem vítězství čínské revoluce a vyhlášení Čínské lidové republiky nabyl boj národů koloniálních a závislých zemí za svobodu na síle, organisovanosti a účinnosti. V důsledku tohoto boje se koloniální soustava imperialismu rozpadávala. Zvláště významné bylo vyhlášení nezávislé Indické republiky v lednu 1950 a vytvoření jednotné Indoneské republiky v srpnu téhož roku.

Zostřily se rovněž rozpory mezi imperialistickými státy, zejména mezi Spojenými státy, Velkou Britannií a Francií.

Na první pohled se zdálo vše »v pořádku«, t. zv. »atlantická solidarita« se zdála neotřesitelnou, což imperialistická propaganda do nekonečna vyzvedávala.

Skutečně. Tváří v tvář rostoucí síle a jednotě světové socialistické soustavy a sílícímu revolučnímu hnutí v koloniích i ve střediscích kapitalismu rostlo společenství zájmů mezi reakčními vládnoucími kruhy imperialistických států — USA, Velké Britannie, Francie, Belgie, Holandska atd. Právě proto, mimo jiné byl vytvořen vojensko-politický útočný blok, Severoatlantický pakt.

Avšak to byla jen jedna stránka.

Zároveň stále zřetelněji vystupovala do popředí stránka druhá — rostoucí rozpory mezi imperialistickými státy. Tyto rozpory se zostřily a rozleptávaly onu »atlantickou solidaritu«, tolik vychvalovanou imperialistickou propagandou. Charakteristickým rysem těchto rozporů mimo jiné je, že se rozvíjely na půdě společných imperialistických vojensko-politických aliancí, jakou byl na příklad Severoatlantický pakt.

Všimněme si nejprve těchto tabulek:

Index průmyslové výroby v USA, Anglii a Francii v letech 1939—1950:[4]

(Rok 1929 se rovná 100)

Země	1939	1943	1946	1947	1948	1949	1950
USA	99	215	153	170	175	164	190
V. Britannie	123	—	118	121	135	144	153
Francie	80	—	63	74	85	92	92

[4] *K hospodářské situaci kapitalistického světa 1946—1951*, str. 51; *Nová mysl*, zvláštní číslo, únor 1950, str. 4.

Vývoz USA, Anglie a Francie v milionech dolarů:[5]

Země	1937	1947	1948	1949	1950
USA	3.361	15.369	12.665	12.074	10.285
V. Britannie	2.999	4.862	6.647	6.857	6.331
Francie	960	1.879	2.026	2.721	3.080

Změny soukromých investic USA a Anglie v zahraničí:[6]

Země	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950
USA (v mld. dolarů)	12,5	14,7	15,5	16,9	18,3	19,0	21,0
V. Britannie (v mil. liber)	3.410	2.417	2.329	2.274	1.960	2.038	2.020

Co nám tyto tabulky říkají?

Předně:

Průmyslová výroba USA se vyvíjela od konce války krajně nerovnoměrně. V roce 1946 měla největší pokles ve srovnání s rokem 1943, kdy dosáhla svého vrcholu. V letech 1947—1948 stoupla, avšak již v roce 1949 nastal podstatný pokles. Naproti tomu průmyslová výroba Anglie a Francie od konce války soustavně vzrůstala, s výjimkou roku 1950 ve Francii, kde zůstala na úrovni roku 1949. Anglická průmyslová výroba dosáhla předválečně úrovně (1939) již roku 1946 a francouzská roku 1948. V roce 1949 jak anglická, tak francouzská průmyslová výroba daleko předstihly úroveň roku 1939. Jak vidět, vývoj průmyslové výroby v poválečných letech v USA na straně jedné a v Anglii a Francii na straně druhé probíhal rozdílně. Poměr sil se měnil v neprospěch USA a ve prospěch Anglie a Francie. Je ovšem třeba vidět, že USA soustřeďovaly ve svých rukou stále víc než polovinu celkové světové kapitalistické průmyslové produkce, jejich postavení jako vedoucí síly imperialismu bylo stále pevné, ba někdy i diktátorské, avšak nebylo již tak pevné jako v letech 1945—1948. Vzrostly síly jejich hlavních dvou konkurentů — Anglie a Francie.

Za druhé:

Vývoz USA od roku 1947 do roku 1949 klesl z 15,3 miliardy dolarů na 12 miliard dolarů a v roce 1950 dokonce na 10,2 miliardy dolarů. Naproti tomu anglický a francouzský vývoz stále rostly. Od roku

[5] *K hospodářské situaci kapitalistického světa 1946—1951*, str. 144.
[6] *Tamtéž*, str. 126.

1947 do roku 1949 vzrostl anglický vývoz ze 4,8 na 6,85 miliardy dolarů a francouzský z 1,87 na 2,7 miliardy dolarů. Je sice pravda, že zahraniční obchod USA měl stále vysoce aktivní bilanci, zatímco anglický a francouzský měly bilanci pasivní. Ale i v tomto směru došlo k vážným změnám. Jestliže bilance zahraničního obchodu USA byla v roce 1948 aktivní o více než 5,38 miliardy dolarů, pak v roce 1950 aktivní bilance zahraničního obchodu USA činila pouze 1,29 miliardy dolarů.[7] Aktiva bilance zahraničního obchodu USA se podstatně snížila. Naproti tomu se podstatně snížila pasiva bilance anglického zahraničního obchodu z 1,76 miliardy dolarů v roce 1948 na 0,98 miliardy dolarů v roce 1950 a francouzského zahraničního obchodu, jenž měl v roce 1948 pasivní bilanci v částce 1,43 miliardy dolarů a v roce 1950 měl bilanci dokonce aktivní v částce 7 milionů dolarů. Tyto změny se udály mimo jiné na úkor zahraničního obchodu USA. Tato okolnost významně ovlivnila vývoj amerického průmyslu, který se od konce roku 1948 octl v krisi z relativní nadvýroby.

Za třetí:

Od roku 1939 do roku 1948 se značně rozrostly americké soukromé investice v zahraničí. Spojené státy zvýšily vývoz kapitálu. Soukromé kapitálové investice amerických monopolistů vzrostly z 12,5 miliardy dolarů v roce 1939 na 18,3 miliardy dolarů v roce 1948, 19 miliard dolarů v roce 1949 a 21 miliard dolarů v roce 1950. Anglické soukromé zahraniční investice naopak klesly z 3410 milionů liber v roce 1939 na 1960 milionů liber v roce 1949, kdy pokles dosáhl nejhlubšího bodu. V roce 1949 se anglické zahraniční soukromé kapitálové investice opět zvedly na 2038 milionů liber, a i když v roce 1950 došlo k opětnému poklesu, možno říci, že onen prudký sestup byl zastaven. Anglický kapitál zuby nehty držel své zahraniční posice, při čemž jeho konkurenční síla nebyla zlomena, naopak, ukázala schopnost odporu.

K tomu se řadí další, neméně závažná skutečnost: v roce 1950 byla průmyslová výroba NSR již o 14 % vyšší než v roce 1936. Italská průmyslová výroba byla v témže roce dokonce o 25 % vyšší než v roce 1937. To znamená, že dva poražené imperialistické státy byly opět schopny konkurence na světových trzích. V roce 1950 dosáhl vývoz NSR, jenž byl po válce nepatrný, téměř 2 miliard dolarů, což představovalo $^2/_3$ tehdejšího francouzského vývozu a asi $^1/_3$ anglického vývozu. Italský vývoz v roce 1950 dosáhl téměř 1,2 miliardy dolarů — více než $^1/_3$ francouzského vývozu a té-

[7] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 441.

měř 1/5 anglického vývozu.[8] Tak za necelých pět let od konce druhé světové války, v níž bylo cílem amerického a anglického imperialismu zničit německý a italský imperialismus jako konkurenty na světových trzích, začínají německý a italský imperialismus znovu vystupovat jako konkurenti, s nimiž je nutno počítat.

Boj o trhy a zdroje surovin mezi imperialistickými státy se zostřil.

Zostření základních, vnitřních rozporů imperialismu mělo vliv na rozpor mezi světovou kapitalistickou soustavou a světovou socialistickou soustavou. I tento rozpor se zostřil.

Ekonomické, politické a vojenské síly světové socialistické soustavy neustále rostly. Současně se upevňovala jednota socialistických států na internacionalistických zásadách vzájemné pomoci a spolupráce.

Za této situace, kdy na jedné straně byly vnitřní rozpory imperialismu tak zostřeny a na druhé straně se úspěšně rozvíjela světová socialistická soustava, uchýlily se vládnoucí kruhy imperialistických států k ještě většímu teroru ve vnitřní politice a k ještě větší agresivitě v politice zahraniční. Přešly k politice přímé agrese, jež hrozila vyústit ve válku proti SSSR a lidově demokratickým zemím. Nejagresivněji si počínaly Spojené státy, kde se od konce roku 1948 vyvíjela »vážná hospodářská krise, která byla později zabrzděna vystupňovaným horečným zbrojením v souvislosti s válkou v Koreji«.[9]

b) PŘÍPRAVY USA A JINÝCH IMPERIALISTICKÝCH STÁTŮ K ROZPOUTÁNÍ TŘETÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

Teror uvnitř země se zvýšil obzvláště ve Spojených státech, Japonsku, Francii, NSR a v Italii. V Anglii bylo poněkud volněji. Avšak i zde v souvislosti s II. světovým kongresem obránců míru, který se měl původně konat v Sheffieldu, se situace zhoršila.

Předně byly v mnoha zemích přijaty reakční zákony. Ve Spojených státech se vymykají tyto zákony z řady obvyklých reakčních buržoasních zákonů a jsou téměř fašistického typu. To platí o Taft-Hartleyově zákonu (jeho ústavnost potvrdil nejvyšší soud USA v květnu 1950), podle něhož jsou všichni odboráři funkcionáři nuceni prohlásit, že nejsou členy Komunistické strany USA. Platí to i o t. zv. »zákonu o vnitřní bezpečnosti«, jenž vyžaduje registraci

[8] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 67.

[9] *Zpráva o činnosti ÚV KSSS XX. sjezdu strany*, Nová mysl, zvláštní číslo, únor 1956, str. 7.

komunistů, aby je bylo možno v případě války zatknout. Tento zákon schválil Kongres v září 1950.

Ve Francii byl v květnu 1951 přijat nový reakční volební zákon. Podobně tomu bylo v Italii v lednu 1953.

V červenci 1952 byl v Japonsku schválen zákon o »zabránění podvratné činnosti«, namířený proti demokratickým stranám a organisacím, především proti Komunistické straně Japonska.

Zvýšený teror byl namířen hlavně proti komunistickým stranám a jejich členům. Zvláště teroristicky si počínaly vlády v USA, ve Francii a v Japonsku. Ve Spojených státech byla zatčena a odsouzena většina vedoucích Komunistické strany USA. Ve Francii byl v květnu 1952 zatčen Jacques Duclos. V Japonsku z rozkazu Mac Arthura v červnu 1950 »odvolala« vláda »z politického« života 24 členů ÚV Komunistické strany Japonska a v červenci téhož roku zastavila činnost 67 listů japonské komunistické strany.

Zvýšená expanse a agrese v zahraniční politice imperialistických států vyvrcholily válkou proti Korejské lidově demokratické republice. 25. června 1950 přepadli lisynmanovci Korejskou lidově demokratickou republiku. Krátce nato na základě nezákonných resclucí OSN přepadlo KLDR 16 států v čele s USA. Tato imperialistická válka proti KLDR trvala až do 27. července 1953, kdy byla podepsána dohoda o příměří.

V souvislosti s válkou proti KLDR začaly imperialistické státy s obrovským zbrojením. O tom svědčí tato přehledná tabulka:

Přímé vojenské výdaje (v milionech dolarů) zemí Severoatlantického paktu:[10]

Země	1949	1950	1951	1952	1953
USA	13.300	14.300	33.216	47.671	49.499
Anglie	2.181	2.377	3.218	4.377	4.715
Francie	1.370	1.599	2.517	3.706	4.088
Italie	482	565	731	842	768
země Atlantického paktu celkem	18.503	20.208	42.067	59.783	62.454

Vojenské výdaje Spojených států od konce roku 1949 do konce roku 1953 vzrostly téměř čtyřikrát, v Anglii více než dvakrát, ve Francii třikrát a v Italii o více než 50 %. Podobně tomu bylo i u ostatních zemí NATO.

Obrovský vzrůst přímých vojenských výdajů států NATO působil jako mocný, avšak dočasný činitel růstu průmyslové výroby. Jestliže se americká průmyslová výroba v roce 1949 podstatně

[10] *BIKI* z 28. 2. 1956, příloha č. 4.

snížila, pak již v prvním roce korejské války, v roce 1950, vzrostla více než o 10 %. Od konce roku 1950 do konce roku 1953 vzrostla o dalších 19 %. Průmyslová výroba v Anglii vzrostla od konce roku 1950 do konce roku 1953 o 6 %, ve Francii o 15 % a v Italii o 31 %. Průmyslová výroba všech kapitalistických států dohromady vzrostla v letech 1951, 1952 a 1953 celkem o 19 %.[11]

Současně s tím rostly i zisky monopolistů. Zisky amerických monopolistů v letech 1950—1953 činily průměrně 40 miliard dolarů za rok, anglických monopolistů 3,2 miliardy liber a francouzských monopolistů asi 85 miliard franků.[12]

Korejská válka byla tedy pro americké, anglické, francouzské a jiné monopolisty příležitostí k načerpání obrovských zisků. Jistě ne náhodou napsal americký buržoasní časopis »United States News and World Report« v době korejské války:

»Přímo na objednávku byla vytvořena situace, která má udržet podnikatelskou aktivitu na vysoké úrovni. Korejské události zahnaly strašidlo krise, které pronásledovalo americké obchodníky od skončení světové války. Máme vyhlídky na dlouhotrvající „boom“.«

Avšak americký imperialismus a nejagresivnější kruhy jiných imperialistických států neviděly v korejské válce jen příležitost k »dlouhotrvajícímu boomu«, nýbrž i jinou, s jejich hlediska snad ještě závažnější příležitost, příležitost k vyvolání války proti Čínské lidové republice a pak proti celému socialistickému táboru. Od takovéto války očekávaly zničení světové socialistické soustavy a obnovu panství imperialismu na celém světě, jakož i zničení či oslabení revolučního hnutí ve střediscích kapitalismu i v koloniálních a závislých zemích a opětnou porobu těch států Asie a Afriky, které po druhé světové válce získaly nezávislost na imperialismu.

Americký imperialismus ruku v ruce s nejreakčnějšími kruhy v Anglii, Francii a v jiných imperialistických státech takovou válku připravoval. V přípravách třetí světové války byl hlavní důraz kladen na zbrojení a na vytváření nových vojensko-politických útočných seskupení v Evropě, na Blízkém a Středním Východě, na Dálném Východě atd.

V Evropě to byly pokusy o realisaci t. zv. »Evropského obranného společenství«. Na Blízkém a Středním Východě se američtí, angličtí a francouzští imperialisté pokoušeli vytvořit t. zv. »Středovýchodní velení«. V oblasti Tichého oceánu byla 1. 8. 1951 uzavřena

[11] *BIKI* č. 23, r. 1956, příloha č. 2.
[12] *BIKI* č. 25, r. 1956, příloha č. 4.

smlouva o vzájemné pomoci mezi USA, Austrálií a Novým Zélandem (ANZUS — »tichomořský pakt«).

Kromě toho Spojené státy americké uzavřely řadu smluv s jednotlivými zeměmi, podle nichž vytvářely na jejich území vojenské základny. Takovým paktem byla smlouva uzavřená mezi USA a Španělskem 18. července 1951. V květnu téhož roku byla vojska USA rozmístěna na Islandu.

V přípravě třetí světové války kladly Spojené státy zvláště veliký důraz na obnovu německého militarismu. V této době po prvé od konce války oficiální kruhy západních mocností vystoupily s otevřeným plánem na obnovu ozbrojených sil v západním Německu pod rouškou »nutnosti německé účasti při obraně západní civilisace«. To mělo být uskutečněno v rámci již zmíněného »Evropského obranného společenství«.

V zájmu chystané třetí světové války měl být obnoven rovněž japonský militarismus pod americkým vedením. Vzhledem k tomu Spojené státy v rozporu s mezinárodními dohodami o Japonsku prosadily na sanfranciské konferenci podepsání separátní t. zv. mírové smlouvy s Japonskem, kterou podepsaly pouze imperialistické státy a státy na nich nejvíce závislé.

Zároveň s přepadením Korejské lidově demokratické republiky Spojené státy okupovaly čínský ostrov Tajvan. Z Tajvanu začaly dělat vojenskou základnu pro útok proti Čínské lidové republice. Proto také podporovaly Čankajškův režim a osnovaly úklady proti ČLR. V OSN byly prosazeny nezákonné resoluce, uvalující embargo na dodávky Čínské lidové republice a označující ČLR za útočníka v Koreji v souvislosti se zásahem čínských dobrovolníků v korejské válce na straně Korejské lidově demokratické republiky.

V přípravách na třetí světovou válku měl důležitou úlohu »program vzájemné bezpečnosti« podle »zákona o zajištění vzájemné bezpečnosti« z 10. října 1951. Program vzájemné bezpečnosti vystřídal Marshallův plán, jenž byl oficiálně zakončen 30. června 1952. Podle programu vzájemné bezpečnosti Spojené státy poskytly v roce 1951—1952 zahraniční pomoc v částce 5268 milionů dolarů a v roce 1952—1953 6035 milionů dolarů. Ve skutečnosti ovšem o pomoc nešlo. Byla to obdoba Marshallova plánu, při čemž nyní šlo především o t. zv. »vojenskou pomoc«. Podobně jako na Marshallově plánu i na »programu vzájemné bezpečnosti« vydělali především američtí monopolisté. Závažnou stránkou tohoto programu byla skutečnost, že americká pomoc byla podmíněna zapojením těch, kdož pomoc dostávali, do útočných plánů amerického imperialismu. Není proto náhodou, že Barma a Egypt tuto americkou »pomoc« odmítly. Nechtěly se stát nástroji amerického imperia-

lismu v jeho útočné politice, neboť barmským i egyptským národním zájmům odpovídala politika neutrality. Zapojením do amerických útočných plánů by Barma i Egypt nevyhnutelně ztratily i svou nezávislost.

O charakteru »zákona o zajištění vzájemné bezpečnosti« z 10. října 1951 svědčí doplněk člena Kongresu Kerstena k tomuto zákonu. Podle tohoto doplňku Spojené státy věnují ročně 100 milionů dolarů, kterých má být použito »pro vybrané osoby, žijící na území SSSR, Polska, Československa ... nebo uprchlé z těchto zemí, za tím účelem, aby z nich byly utvořeny jednotky ozbrojených oddílů, podporujících organisaci Severoatlantického paktu, nebo pro jiné účely«.

Zákon z 10. října 1951 byl tedy rovněž popudem pro organisování podvratné činnosti v socialistických státech. I to byla plánovaná součást příprav na třetí světovou válku, jejímž smyslem bylo oslabovat zázemí socialistických států, sbírat špionážní materiál a dokonce vytvářet ozbrojené bandy z řad zrádných uprchlíků.

Přípravám na třetí světovou válku měla sloužit politika embarga a diskriminace v hospodářských stycích mezi kapitalistickými státy a státy socialistickými. V květnu 1951 byla v OSN prosazena nezákonná resoluce, uvalující embargo na dodávky Čínské lidové republice. Ve Spojených státech byla uzákoněna rozsáhlá opatření omezující obchod s SSSR a lidově demokratickými státy. Pod hrozbou, že jim bude zastavena americká pomoc, byly i jiné kapitalistické země nuceny dodržovat politiku embarga a diskriminace vůči socialistickým státům. Následkem této diskriminační politiky klesly hospodářské styky mezi zeměmi kapitalismu a socialismu na minimum.

Do příprav na třetí světovou válku byl zapřažen rozsáhlý aparát imperialistické propagandy. Není jistě náhodou, že si tato propaganda vymyslila takové pojmy, jako »studená« a »horká« válka, »totální« a »atomová« diplomacie a »politika s posice síly«. Tato propaganda měla učinit ze socialistických států útočníky a z imperialistických států »obránce západní civilisace«. Podle této propagandy se socialistické státy chystaly k útoku na státy kapitalistické. Vzhledem k tomuto »nebezpečí« se Spojené státy a ostatní kapitalistické státy »musely« dostatečně vyzbrojit a dělat vůči socialistickým zemím politiku »s posice síly«. Jinou politiku prý uplatnit nemohly, jelikož metoda mírového jednání se socialistickými státy se prý »neosvědčila«. Cílem této propagandy bylo oklamat lidové masy, aby byly ochotny jít do nové světové války a prolévat krev za zájmy imperialistické buržoasie.

V důsledku této expansivní politiky imperialistických států v čele

s USA se příkře zostřilo mezinárodní napětí. Toto napětí se až do prvé poloviny roku 1953 stupňovalo a hrozilo vyústit v třetí světovou válku.

c) BOJ SOVĚTSKÉHO SVAZU A OSTATNÍCH SOCIALISTICKÝCH STÁTŮ PROTI HROZBĚ VÁLKY, ZA MÍR A BEZPEČNOST NÁRODŮ

Na obranu míru vystoupily společenské a politické síly světového významu. Nejvýznamnější z nich byl tábor socialistických států v čele se Sovětským svazem.

V Sovětském svazu byla v roce 1950 s úspěchem splněna čtvrtá pětiletka. Průmyslová výroba Sovětského svazu vzrostla o více než 70 % ve srovnání s rokem 1940. Zatím co průmyslová výroba kapitalistických států vzrostla od roku 1929 do roku 1950 v průměru o 48 %, průmyslová výroba Sovětského svazu se za tuto dobu více než zdesateronásobila, zvětšila se o 982 %.[13]

Rozvoj sovětského hospodářství byl základem stálého růstu životní úrovně sovětského lidu. Rozvíjela se sovětská věda a kultura. Síla sovětské moci rostla.

V této době dosáhly velikých úspěchů rovněž evropské lidově demokratické země. Upevnilo se státní zřízení, rozvíjelo se národní hospodářství a kultura lidově demokratických zemí. Úspěšně pokračovala socialistická industrialisace těchto zemí. Kdysi zaostalé země nebo země na středním stupni kapitalistického vývoje (s výjimkou Československa, které bylo průmyslově vyspělé již za kapitalismu) se měnily v průmyslově vyspělé státy. Vývoj jejich průmyslové výroby pokračoval daleko rychleji než vývoj průmyslové výroby kapitalistických zemí s podobným stupněm ekonomického rozvoje. Celkový objem průmyslové výroby v Polsku, Československu, Rumunsku, Maďarsku, Bulharsku a Albánii se ve srovnání s rokem 1937 (respektive s rokem 1938 nebo 1939) zvětšil v roce 1950 o 85 %.[14]

Čínská lidová republika zahájila obnovu svého národního hospodářství zničeného válkou. Obnova byla zakončena v roce 1952. Úspěšně se rozvíjelo rovněž národní hospodářství Korejské lidově demokratické republiky a Mongolské lidové republiky.

Nejdůležitější vnější podmínkou dalšího rozvoje národního hospodářství socialistických států byl mír. Proto socialistické státy trvale usilovaly o smírné řešení sporných otázek, o uskutečnění

[13] *Zpráva o činnosti ÚV KSSS XX. sjezdu strany*, Nová mysl, zvláštní číslo, únor 1956, str. 9.

[14] *Hospodářské soutěžení mezi socialismem a kapitalismem*, SNPL 1956, str. 32.

hlavní zásady své zahraniční politiky, zásady mírového soužití mezi dvěma soustavami, kapitalistickou a socialistickou.

V Sovětském svazu a lidově demokratických zemích byly přijaty zákony na obranu míru.

Sovětský svaz a lidově demokratické země předkládaly konkretní návrhy na zákaz atomové zbraně, na snížení zbrojení a stavu ozbrojených sil.

Sovětský svaz a lidově demokratické státy navrhovaly, aby byl uzavřen pakt na obranu míru mezi pěti velmocemi.

Mimořádnou pozornost věnovala zahraniční politika a diplomacie socialistických států mírumilovnému a demokratickému řešení německé otázky ve smyslu pražské deklarace osmi států z října 1950. Rovněž japonské otázce byla věnována náležitá pozornost. Linie socialistických států v japonské otázce byla vyjádřena v projevech vedoucích delegátů SSSR, Polska a Československa na sanfranciské konferenci v září 1951.

Hlavní pozornost však byla přirozeně věnována tehdy základní mezinárodně politické otázce, otázce korejské. Cílem bylo likvidovat korejskou válku jako hlavní ohnisko mezinárodního napětí, jež hrozilo vyvinout se ve světovou válku.

V důsledku vytrvalého úsilí zahraniční politiky SSSR a lidově demokratických zemí byla v roce 1953 ukončena válka v Koreji a po prvé od konce druhé světové války došlo k jistému zmírnění mezinárodního napětí. Politika »studené války« a »s posice síly« utrpěla porážku. Politika mírového soužití a smírného řešení sporných mezinárodních otázek zvítězila. To ovšem neznamená, že nebezpečí války bylo definitivně zažehnáno. Avšak plány nejagresivnějších kruhů imperialistů na rozpoutání třetí světové války byly zmařeny.

Je jasné, že zahraniční politika a diplomacie socialistických států mohly dosáhnout úspěchů jedině proto, že se opíraly o mocné společenské síly, jež byly a jsou s to válce zabránit. Byly to:

1. rostoucí síla světové socialistické soustavy a pevná jednota socialistických států;

2. rostoucí boj koloniálních a závislých národů za svobodu. Zvláště velikou úlohu měly ty asijské a africké státy, které již získaly nezávislost na imperialismu — Indie, Indonesie, Barma, Egypt a některé další. Právě v průběhu let 1950 až 1953 se zformovalo pásmo míru, o němž se hovořilo na XX. sjezdu KSSS;

3. boj značné části lidových mas ve střediscích kapitalismu proti agresi a za mír;

4. rozpory mezi imperialistickými státy, které jim bránily vytvořit potřebnou jednotu k boji proti socialistickému táboru.

II. KOREJSKÁ OTÁZKA

a) ZAČÁTEK VÁLKY V KOREJI

25. června 1950 byla napadena Korejská lidově demokratická republika ozbrojenými silami jižní Koreje. Začala válka v Koreji, která se stala po tři léta základním problémem mezinárodních vztahů. Na jeho řešení záleželo mnoho. Buď bude korejská válka zastavena, a tím ozdraveno mezinárodní ovzduší — nebo se válka rozšíří na celý svět. V tom byla závažnost a prvořadá důležitost korejské války.

Spojené státy se snažily využít korejské války jako předehry k třetí světové válce. Nejagresivnější a nejreakčnější kruhy v Britannii, Francii atd. tuto politiku podporovaly.

Socialistické státy v čele s SSSR a Čínskou lidovou republikou se snažily o to, aby korejská válka byla zastavena, aby tak byl upevněn světový mír.

V boji za zastavení války v Koreji bylo nutno opřít se o nejširší vrstvy lidu ve všech zemích světa. Proto bylo třeba vysvětlit tomuto lidu příčiny a charakter korejské války. Přesvědčivě usvědčit americký imperialismus jako hlavního inspirátora a organisátor korejské války, který využívá pro své cíle lisynmanovského režimu v jižní Koreji.

Imperialistické státy ve snaze oklamat národy obviňovaly Korejskou lidově demokratickou republiku z toho, že ona to byla, která napadla jižní Koreu, t. zv. Korejskou republiku. Imperialistické státy neváhaly zneužít OSN, pod jejíž vlajkou byla vedena agrese proti Korejské lidově demokratické republice.

Sovětský svaz, Čínská lidová republika a ostatní socialistické státy od začátku energicky vystupovaly proti této agresi a proti zneužívání OSN k tomu, aby kryla agresora před zraky světové veřejnosti.

Sovětský svaz, Čínská lidová republika a socialistické státy dokázaly, že korejská válka byla rozpoutána jihokorejským lisynma-

novským režimem, při čemž tento režim jednal podle pokynů Spojených států, které byly skutečnými vládci v jižní Koreji.

Předně bylo dokázáno, že agrese amerického imperialismu nebyla jevem náhodným, nýbrž zákonitě vyplývajícím z tehdejší ekonomiky a politiky amerického imperialismu. V této souvislosti je pozoruhodný projev tehdejšího ministra námořnictva Trumanovy vlády Kimballa na banketu »Ligy vojenského námořnictva« 27. října 1952. Kimball v tomto projevu mimo jiné řekl:

»Vybrali jsme si ... Koreu. Podle mého názoru, kdybychom nebojovali v Koreji, bojovali bychom nyní na jiném místě — možná v Japonsku, na Filipinách nebo ještě někde jinde.«[15]

Tak za dva roky a čtyři měsíce po zahájení agrese proti Korejské lidově demokratické republice vedoucí činitel USA chtě nechtě odhalil politiku Spojených států, která byla tak pracně diplomacií i propagandou USA halena do mírumilovných hávů.

Existuje řada významných skutečností a dokumentů, které usvědčují Spojené státy jako inspirátora a organisátora agrese v Koreji.

USA vyzbrojily a vystrojily jihokorejskou armádu. Krátce před napadením Korejské lidově demokratické republiky lisynmanovskými vojsky přijel do Koreje ministr obrany USA Johnson, náčelník generálního štábu Bradley a tehdejší poradce ministra zahraničních věcí USA, nynější ministr J. F. Dulles.

Dulles navštívil budoucí frontu. 20. června — pět dní před přepadením Korejské lidově demokratické republiky v dopise Li Syn Manovi Dulles napsal:

»Přisuzuji veliký význam této rozhodující úloze, kterou může vaše země sehrát ve velkém dramatu, jež se nyní odehrává.«[16]

Existují fakta a dokumenty usvědčující lisynmanovce z přípravy k útoku proti Korejské lidově demokratické republice. Mezi jinými i materiály, ukořistěné korejskou lidovou armádou, když v počátečních fázích války hnala lisynmanovská vojska na jih.

30. září 1949 Li Syn Man v dopise americkému profesorovi dr. Oliverovi napsal:

»Chci se Vám teď krátce zmínit o naší situaci. Jsem pevně přesvědčen, že teď je psychologicky nejvhodnější okamžik k tomu, abychom podnikli útok a sjednotili se s částí komunistické armády na severu, která je vůči nám loyální, a likvidovali její zbývající

[15] Cit. podle A. J. Vyšinskij, *Proti agresi za mír*, SNPL 1953, str. 89.

[16] Tamtéž, str. 48.

část. Zaženeme část Kim Ir Senových lidí do horských oblastí a tam je necháme vyhladovět.«[17]

V odpovědi na tento dopis Čo Bion Ok, stálý pozorovatel lisynmanovců u OSN, v dopise z 12. 10. 1949 napsal:

»... Váš dopis dr. Oliverovi o otázce sjednocení nebo přesněji o otázce likvidace loutkového režimu severní Koreje jsem přečetl s velkou pozorností a zájmem. Návrhy, které v něm vykládáte, jsou za nynějších podmínek jedinou logickou kardinální metodou k uskutečnění žádoucího sjednocení . . .«[18]

Tyto dva dokumenty plně usvědčují lisynmanovce z přípravy útoku proti Korejské lidově demokratické republice.

Konečně fakta svědčí o tom, že Korejská lidově demokratická republika vynakládala stálé a veliké úsilí k tomu, aby došlo k mírovému sjednocení Koreje na demokratických zásadách, jak bylo dohodnuto na moskevské konferenci zahraničních ministrů SSSR, USA a Velké Britannie. Toto úsilí pokračovalo i v červnu, v měsíci, kdy byla Korejská lidově demokratická republika napadena.

7. června 1950, 18 dní před napadením Korejské lidově demokratické republiky, obrátila se Jednotná demokratická fronta Koreje na všechny korejské demokratické strany a organisace s výzvou, aby byla zahájena jednání o mírovém sjednocení Koreje.

Krátce před napadením Korejské lidově demokratické republiky navrhlo Nejvyšší lidové shromáždění jihokorejskému parlamentu:

1. Sjednotit zemi tak, že bude vytvořen jednotný celokorejský zákonodárný orgán sloučením Nejvyššího lidového shromáždění Korejské lidově demokratické republiky a jihokorejského parlamentu.

2. Nový zákonodárný orgán vypracuje a přijme novou ústavu a vytvoří novou vládu.

3. Na základě nové ústavy se provedou volby do celokorejského zákonodárného sboru.

Avšak tyto návrhy jihokorejská vláda úmyslně ignorovala. Měla jiné starosti — přípravu útoku na Korejskou lidově demokratickou republiku.

SSSR, Čínská lidová republika a ostatní socialistické státy objasnily lidu všech zemí, že v Koreji válčí proti Korejské lidově demokratické republice americký imperialismus, který zneužívá OSN, aby zakryl svou agresi.

[17] Cit. podle A. J. Vyšinskij, *Za mír a bezpečnost národů*, Svoboda 1951, str. 21—22.

[18] Tamtéž, str. 23.

Bylo dokázáno, že t. zv. resoluce Rady bezpečnosti z 25. a 27. června 1950 jsou neplatné,* jelikož nemají právní podklad.

Tyto resoluce nebyly přijaty Radou bezpečnosti, nýbrž skupinou osob, která se neoprávněně za Radu vydávala. Zasedání Rady bezpečnosti se nezúčastnil zástupce Čínské lidové republiky, nýbrž zástupce hrstky čínských kontrarevolucionářů, což samo o sobě je v rozporu s Chartou OSN. Mimo to nebyl přítomen zástupce Sovětského svazu, když Sovětský svaz na protest proti účasti kuomintance v Radě bezpečnosti se dočasně neúčastnil zasedání Rady. Není jistě náhodné, že pro tyto resoluce hlasovali pouze 3 z 6 nestálých členů Rady; tři nestálí členové odmítli vázat si ruce tímto nezákonným podnikem.

Resoluce nebyly přijaty na základě konsultace s oběma stranami, nýbrž pouze se stranou jednou, s jižní Koreou. Kromě toho je nápadné, že již v den, kdy byla zahájena korejská válka, byla přijata resoluce označující Korejskou lidově demokratickou republiku za útočníka. Stalo se to, aniž byl čas na seriosní rozbor událostí v Koreji. K tak závažnému aktu, jakým je označení za útočníka, není možno použít pouze jednostranných informací, které předložila korejská komise OSN, jež od začátku stranila ve své činnosti jihokorejskému režimu a byla zaujata proti Korejské lidově demokratické republice.

Příznačné je, že americký president Truman dal příkaz 7. americké flotile k zásahu do korejské války ještě před tím, než byla přijata resoluce vyzývající členské státy OSN, aby nepodporovaly Korejskou lidově demokratickou republiku a aby vystoupily s ozbrojenými silami na pomoc jižní Koreji.

»Války OSN« proti Korejské lidově demokratické republice se z 60 členů OSN účastnilo pouze 16, při čemž mnozí z nich válčili pouze formálně.

V roce 1951—1952 z t. zv. pozemních sil OSN bylo 90,43 % amerických, z námořních 93,34 % a z leteckých dokonce 99,03 %.[19]

K tomu přistupuje skutečnost, že t. zv. vojska OSN plně podléhala americkému generálnímu štábu a nikoli OSN. To potvrdil sám MacArthur, bývalý velitel »vojsk OSN«, který 3. května 1952 v americkém senátu na dotaz předsedy o vztahu velitele »vojsk OSN« k OSN odpověděl:

»Pane senátore, můj vztah k OSN existoval vlastně jen podle jména ... s OSN jsem neměl žádného spojení. Bylo to přesně tak,

* Resoluce z 25. června označuje Korejskou lidově demokratickou republiku za útočníka. Resoluce z 27. června vyzývá členy OSN, aby vystoupili s ozbrojenými silami na pomoc jižní Koreji, t. zv. Korejské republice.

[19] *Rudé právo*, 9. 11. 1952.

jako by ozbrojené síly, jimž jsem velel, byly výlučně americké.«[20]

Jasně nazval válku v Koreji člen Kongresu Grawford, který v prohlášení »Pomatené hlasy a tragické důsledky«, předneseném ve sněmovně representantů, řekl:

»Nazývají válku v Koreji válkou OSN. To vůbec neodpovídá pravdě. Je to válka Spojených států . . .«*

Odhalení amerického imperialismu jako útočníka v Koreji bylo velmi důležité pro mobilisaci lidu do boje za ukončení korejské války.

b) JEDNÁNÍ O PŘÍMĚŘÍ A MANÉVRY DIPLOMACIE USA

Energický boj Sovětského svazu, Čínské lidové republiky a ostatních socialistických států za ukončení války v Koreji byl podporován značnou částí lidu v zemích kapitalismu, zvláště ve Francii a v Italii, ale i v Anglii a ve Spojených státech. V těchto zemích vzniklo masové hnutí pod heslem »Ruce pryč od Koreje!« Pod tímto heslem se soustřeďovaly k boji za ukončení korejské války miliony lidí. To se projevilo na jednání II. světového kongresu obránců míru ve Varšavě koncem roku 1950, Světové rady míru v Berlíně a ve Vídni v roce 1951, Světové rady míru v Berlíně v roce 1952 a kongresu národů na obranu míru koncem roku 1952. Eisenhower byl zvolen presidentem mimo jiné proto, že ve volební kampani vystupoval s požadavkem ukončit válku v Koreji. Slíbil, že bude-li zvolen, zasadí se o ukončení této války. Válka proti Korejské lidově demokratické republice se stala v masách lidu velmi nepopulární. Lidové masy v ní viděly ohnisko rostoucího mezinárodního napětí. Požadovaly, aby tato válka byla ukončena. Tohoto tlaku lidových mas musela dbát i vláda USA. A tak když zástupce sovětské vlády navrhl, aby byla zahájena jednání o příměří v Koreji, dala k tomu vláda USA souhlas. Jednání byla zahájena 10. července 1951, za rok po přepadení Korejské lidově demokratické republiky.

Vláda Spojených států byla k jednání donucena celou řadou závažných okolností, z nichž hlavní byl tlak světového veřejného mínění.

Válka proti Korejské lidově demokratické republice se neskončila bleskovým vítězstvím, jak předpokládali vojenští stratégové USA. Spojeným státům se sice podařilo v létě roku 1950 přejít k ofensivě a dosáhnout významných taktických úspěchů. Korejská lidově demokratická armáda byla nucena ustupovat. Vojska USA

[20] *Rudé právo*, 9. 11. 1952.
* *Tamtéž.*

začala ohrožovat rovněž čínské hranice. Tu však v říjnu 1950 zasáhli do války čínští lidoví dobrovolníci. Čínští dobrovolníci šli pomoci korejskému lidu, zároveň však hájili i svou vlast, ohroženou postupem amerických vojsk. Zásah čínských dobrovolníků změnil průběh války. Americká vojska byla vytlačena ze severní Koreje. Válka se pro USA stala velmi nesnadnou záležitostí, která je do značné míry vyčerpávala, zejména pokud jde o vojenské kádry. Spojenci USA v korejské válce, jako Anglie, Francie a jiní, využívali této situace k svému prospěchu. Byli to pochybní spojenci. Jestliže v prvním roce korejské války od června 1950 do července 1951 ztratily USA na padlých, raněných a zajatých 130.000 mužů, Anglie ztratila pouze 7445 a ztráty ostatních byly ještě menší, u některých žádné.

Neméně důležité bylo, že ty státy Asie, které po válce získaly nezávislost, jako na příklad Indie, začaly chápat souvislost mezi válkou v Koreji a svou nezávislostí. Vždyť porážka Korejské lidově demokratické republiky by nutně posílila posice imperialismu, a tím oslabila jejich posice. Tyto státy se rovněž snažily o to, aby korejská válka byla ukončena.

Za těchto okolností byl americký imperialismus nucen souhlasit s jednáním o příměří. Avšak skutečnost, že souhlas USA s jednáním byl vynucen, se záporně projevila na průběhu jednání. Spojené státy se snažily tato jednání zmařit. Jedině tím si je možno vysvětlit, že se jednání protáhla na víc než dva roky, od 10. července 1951 do 27. července 1953.

Diplomacie USA předkládala takové návrhy, o nichž věděla, že je strana lidových sil nemůže přijmout, a že tudíž nedojde k dohodě o příměří.

Spojené státy žádaly pod záminkou »mírového sjednocení Koreje«, aby byla Korejská lidově demokratická republika postavena pod kontrolu komise OSN. Tak by se KLDR dostala pod moc cizích imperialistů.

Spojené státy požadovaly jako kompensaci za zastavení palby, aby byla posunuta hranice jižní Koreje na sever od 38. rovnoběžky, čímž by bylo Korejské lidově demokratické republice odňato území v rozloze 15.000 km^2.

V době jednání o příměří vojska USA soustavně porušovala kesonskou neutrální oblast a snažila se vytvořit ovzduší, které by jednání znemožnilo nebo nutilo diplomacii lidových sil k ústupu před provokačními požadavky amerického imperialismu.

O neochotě USA k dohodě o příměří svědčí to, že v době jednání podnikaly zločinné nálety na nevojenské objekty v Korejské lidově demokratické republice, zvláště na elektrárny na řece Jalu.

O neochotě USA k dohodě svědčí zejména to, že v době jednání o příměří vojska USA použila bakteriologických zbraní, což bylo prokázáno mezinárodní komisí vědců, ustavenou na návrh byra Světové rady míru. Tato komise publikovala zprávu o svém šetření, která byla 31. srpna 1952 podepsána členy komise, významnými vědeckými pracovníky různých zemí. USA byly z použití bakteriologických zbraní usvědčeny také zajatými letci a důstojníky (Kenneth L. Enoch, John Quinn, Frank H. Schwable, Roy H. Bley a j.). To, že americká vojska použila v korejské válce bakteriologické zbraně, objasnilo, proč Spojené státy vedle Japonska jsou jedinou kapitalistickou velmocí, která dosud neratifikovala ženevský protokol z roku 1925, který staví bakteriologickou zbraň mimo zákon.

Jestliže přes všechny tyto potíže, které vědomě působila diplomacie USA, jednání v Koreji dospěla k dohodě o víc než 60 článcích dohody o příměří, pak je to možno vysvětlit jedině čestnou taktikou diplomacie lidových sil, opírajících se o hrdinný odpor ozbrojených sil korejské lidově demokratické armády a čínských lidových dobrovolníků, jakož i o podporu všech socialistických států a ostatních mírumilovných sil světa.

c) OTÁZKA VÁLEČNÝCH ZAJATCŮ

Když se přes intriky diplomacie USA dospělo k dohodě o víc než 60 článcích dohody o příměří, diplomacie USA přišla s novou intrikou kolem otázky válečných zajatců.

Spojené státy se snažily zadržet několik desítek tisíc válečných zajatců z řad korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků. Předpokládaly, že strana lidových sil s tím nebude souhlasit a že tedy nedojde k podpisu dohody o příměří.

USA se nejprve snažily zadržet 40.000 a později 80.000 zajatců pomocí falešných seznamů. Později se Spojené státy snažily dosáhnout tohoto cíle výměnou »kus za kus«. Když to i ono selhalo, vystoupily Spojené státy s návrhem na t. zv. »dobrovolnou« či »nenásilnou« repatriaci válečných zajatců.

Diplomacie SSSR, Čínské lidové republiky a ostatních socialistických států dokázala, že Spojeným státům nejde o »svobodnou« či »nenásilnou« repatriaci, nýbrž o to, aby pod rouškou »nenásilné« repatriace zadržely tisíce korejských a čínských zajatců. S tím strana lidových sil nesouhlasila, a proto se tato otázka stala předmětem sporů, což umožnilo Spojeným státům oddalovat věc hlavní — zastavení palby.

Na VII. zasedání Valného shromáždění OSN sovětská delegace přesvědčivě ukázala, že požadavek Spojených států — »nenásilná

repatriace« — je v rozporu s mezinárodním právem. Všechny konvence, jako na příklad haagská z roku 1907 a ženevská z roku 1929 i resoluce OSN z roku 1949, požadují, aby po skončení války byli váleční zajatci neprodleně repatriováni.

Sovětská diplomacie na základě dokumentárního materiálu dokázala, že korejští a čínští zajatci jsou týráním v zajateckých táborech nuceni vyslovit se proti repatriaci. A když pak pod vlivem týrání souhlas dají, jsou zastrašováni, že kdyby se nyní vrátili do svých domovů, bylo by s nimi v Korejské lidově demokratické republice a v Čínské lidové republice jednáno jako se zrádci.

O tom, že korejští a čínští zajatci v zajateckých táborech skutečně týráni byli, svědčí fakta.

Zajatcům na ostrově Kodže se podařilo předat tajně za hranice zajateckého tábora do rukou lidových sil dopis, nazvaný »Náš život je v nebezpečí, pomozte nám co nejdříve se dostat z amerického pekla«. Tento otřesný dokument byl podepsán 6000 zajatci. V dopise mimo jiné stojí, že 19. května 1952 bylo v táboře č. 66 oznámeno, že »všichni váleční zajatci, kteří se chtějí vrátit do severní Koreje, musejí se seřadit k 7. hodině večer u svých baráků, připraveni k naložení. Ukázalo se, že do vlasti chtějí odjet všichni bez výjimky. Když jsme se seřadili, zahájili do nás američtí vojáci palbu z kulometů a plamenometů a pustili proti nám tanky. Zahynulo 127 našich soudruhů. Mnoho jich bylo zraněno.«[21] Obdobných otřásajících svědectví je v dopise mnoho.

Taková byla situace v zajateckých táborech. Američtí imperialisté, kteří tuto situaci přivodili, se neštítili zároveň hovořit o »nenásilné repatriaci«. Jim ovšem šlo o to, aby otázka repatriace vyřešena nebyla a aby tedy nebyla vyřešena ani otázka hlavní — podepsání dohody o příměří a zastavení palby.

d) UZAVŘENÍ PŘÍMĚŘÍ V KOREJI

Na jaře 1953 tlak mírumilovných sil v čele se socialistickými státy v boji za zastavení palby v Koreji neobyčejně zesílil. Zvlášť velikou úlohu měla Čínská lidová republika, která během necelých čtyř let svého trvání prokázala velikou životaschopnost a podstatně zesílila hospodářsky, politicky, ideologicky i vojensky. Američtí imperialisté byli nuceni opět ustoupit.

24. března 1953 generál Clark, tehdejší velitel »vojsk OSN«, navrhl vrchnímu velení korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků, aby byla provedena výměna nemocných a raněných

[21] Cit. podle A. J. Vyšinskij, *Proti agresi za mír*, SNPL 1953, str. 64.

válečných zajatců. Vrchní velení korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků 28. března projevilo souhlas s výměnou nemocných a raněných zajatců a zároveň navrhlo, aby bylo obnoveno jednání o příměří, přerušené Američany, a aby se řešila otázka zajatců v celku.

30. března vystoupil s prohlášením soudruh Čou En-laj. 31. března se k tomuto prohlášení vyslovil kladně soudruh Kim Ir Sen. V Čou En-lajově prohlášení bylo navrženo východisko ze slepé uličky, do které repatriaci válečných zajatců zahnaly USA. Soudruh Čou En-laj jménem vlád Čínské lidové republiky a Korejské lidově demokratické republiky prohlásil, že obě vlády neuznávají t. zv. nenásilnou repatriaci. Jelikož však Spojené státy na této otázce trvají, a tím znemožňují dohodu o příměří, Čínská lidová republika a Korejská lidově demokratická republika navrhují, »aby se obě jednající strany zavázaly ihned po skončení nepřátelských akcí repatriovat všechny válečné zajatce, kteří jsou v jejich rukou a kteří trvají na repatriaci, a zbývající válečné zajatce odevzdat neutrálnímu státu, aby tak bylo zajištěno spravedlivé řešení jejich repatriace«.[22]

2. dubna 1953 vystoupil s prohlášením soudruh Molotov jménem vlády Sovětského svazu. Vyslovil naprostý souhlas s postupem vlád Čínské lidové republiky a Korejské lidově demokratické republiky.

Prohlášení Čou En-laje a V. M. Molotova byla novým významným mírumilovným krokem. Vytvořila reálný základ pro řešení repatriace válečných zajatců, a tím celé korejské otázky.

Diplomacie USA se nemohla postavit zády k této nové mírové iniciativě. Jednání o příměří v Koreji byla 26. dubna obnovena.

Již v prvý den obnovených jednání předložil vedoucí delegace lidových sil v Panmundžonu »návrh o šesti bodech«.

Tento návrh předpokládal, že do dvou měsíců po podepsání dohody o příměří budou repatriováni všichni zajatci, kteří chtějí být repatriováni přímo. Ti zajatci, kteří nebudou repatriováni přímo, budou do jednoho měsíce po skončení přímé repatriace (do tří měsíců po podepsání dohody) odevzdáni neutrálnímu státu, na němž se obě strany dohodnou. Do šesti měsíců po převedení zajatců do neutrálního státu má každá strana vyslat své zástupce k zajatcům a provést vysvětlovací kampaň, aby tak byly rozptýleny obavy a podány všechny informace související s repatriací. V této době má neutrální stát zajistit rychlou repatriaci zajatců. Kdyby i po uplynutí této lhůty zbyl určitý počet zajatců, kteří nechtějí být repatriováni — ačkoli to je nepravděpodobné — má být osud zbylých zajatců rozhodnut politickou konferencí.

[22] *Nová doba*, č. 15, r. 1953, příloha.

Jak vidět, šlo o návrh, který byl skutečnou základnou k dohodě. Avšak američtí imperialisté tento návrh odmítli. Namítali, že šest měsíců vysvětlovací kampaně je prý příliš dlouhá doba. Žádali, aby nejdříve bylo rozhodnuto, do kterého neutrálního státu mají zajatci jít, ačkoli logické bylo rozhodnout nejdříve o zásadě a teprve potom o konkretním státu. Při tom sledovali cíl, aby zajatci zůstali v Koreji pod dohledem jejich ozbrojených sil, neboť se obávali, že zajatci pod dohledem neutrálního státu povědí světu pravdu o zvěrstvech, která na nich byla páchána. USA rozhodně nechtěly připustit, aby zajatci byli převezeni z Koreje do neutrálního státu, a tím odhalily podstatu své »nenásilné« repatriace. Najednou, když měly být vytvořeny podmínky pro opravdu svobodné rozhodování zajatců — USA byly proti.

7. května delegace lidových sil dala další návrh, ve kterém velkoryse vyšla vstříc protivníkovi v naději, že nyní bude souhlasit. Byl to »návrh o osmi bodech«. O tomto návrhu se samo ministerstvo zahraničních věcí USA v prohlášení ze dne 15. května vyjádřilo, že může být »po určitých opravách a po nezbytném objasnění základnou pro čestnou dohodu«. Strana lidových sil navrhla, aby zajatci zůstali v Koreji, avšak pod dohledem komise neutrálních států, ČSR, Polska, Švýcarska, Švédska a Indie. V návrhu byla rovněž zkrácena doba na vysvětlování z šesti měsíců na čtyři. Tento návrh byl dalším významným krokem na cestě k uzavření příměří. Avšak američtí imperialisté tuto základnu pro čestnou dohodu sami podkopali. 13. května strana amerických imperialistů přišla s provokačním návrhem o 26 bodech, ve kterém se fakticky dožadovala toho, aby korejští a po nich i čínští zajatci byli »propuštěni« na místě — jinými slovy: násilím zadrženi a vydáni na pospas lisynmanovským a čankajškovským agentům.

Provokační postup diplomacie USA se setkal s odporem světové veřejnosti. V této souvislosti je poučný »Washington Post«, americký buržoasní časopis, který 21. května 1953 napsal:

»Během přestávky v jednání o příměří v Koreji musí naši představitelé určující politiku vlády zrevidovat americké stanovisko. Hrozí nám nebezpečí, že ztratíme důvěru některých našich spojenců, poněvadž podle jejich mínění projevujeme na jednáních nesmiřitelnost ... Ministerský předseda Nehru, který konstatoval, že nedávný komunistický návrh se v podstatě „velmi blíží“ indické resoluci přijaté Valným shromážděním loni v prosinci, není ani zdaleka sám ve své kritice amerického stanoviska. Winston Churchill ve svém projevu minulý týden naznačil téměř totéž. Ostatní členské země OSN, které mají vojska v Koreji, vyslovují podobné názory ...«

Tlak veřejného mínění »přivedl diplomacii USA k rozumu«. 7. června 1953 byla podepsána dohoda o repatriaci válečných zajatců. Dohoda zhruba obsahovala tato ustanovení: a) bude vytvořena komise neutrálních států (Indie, ČSR, Polsko, Švédsko a Švýcarsko); b) váleční zajatci, kteří nebudou repatriováni přímo, budou nejpozději do 60 dnů předáni repatriační komisi; c) repatriační komise bude nad zajatci vykonávat skutečnou pravomoc. Do 90 dnů po převzetí dozoru nad zajatci zabezpečí repatriační komise vysvětlovací kampaň mezi zajatci; d) o těch válečných zajatcích, kteří ani po vysvětlení se nebudou chtít vrátit domů, rozhodne politická konference vyšších činitelů.

Podepsáním dohody o repatriaci válečných zajatců byla odstraněna hlavní překážka dohody o příměří. Nyní se očekávalo, že bude co nejdříve zastavena palba.

Avšak americký imperialismus se nevzdal ani nyní úkladů proti dohodě o příměří, proti ukončení války. Věrolomně vystoupil s novou intrikou, k níž použil lisynmanovců. Lisynmanovci, kteří otevřeně vystupovali proti dohodě o příměří, 18. června 1953 »propustili« víc než 25.000 korejských a čínských válečných zajatců. To bylo hrubé porušení dohody ze 7. června.

Světová veřejnost velmi ostře odsoudila provokaci z 18. června. Významné bylo vystoupení indického ministerského předsedy Nehrua na zasedání Všeindického výboru Indického národního kongresu.

Američané ovšem svalili vinu na Li Syn Mana a od provokace z 18. června se distancovali. Generál Clark v prohlášení z 21. června řekl:

»Velitelství OSN se v žádném směru nepodílelo na této akci, nikým neschválené. Plná odpovědnost spočívá výhradně na presidentu Li Syn Manovi a korejské vládě.«

Avšak v témže prohlášení Clark přiznává svou plnou »velitelskou pravomoc nad všemi pozemními, námořními i leteckými silami Korejské republiky«.

Sám Li Syn Man se vyjádřil dosti otevřeně:

»Většina představitelů OSN (to byli především Američané), s nimiž jsem hovořil o našem přání propustit tyto válečné zajatce, s námi sympatisuje a v zásadě i souhlasí . . .«

Li Syn Man chtě nechtě usvědčuje »představitele OSN«, to znamená USA, z účasti na této provokaci.

Tato nová intrika americké diplomacie se nezdařila pro odpor světové veřejnosti. Stranu lidových sil se nepodařilo vyprovokovat.

A tak konečně 27. července 1953 byla podepsána dohoda o příměří v Koreji.

Ukončení korejské války bylo porážkou amerického imperialismu.

Americký imperialismus utrpěl v Koreji značné ztráty.

Podle zprávy vrchního velení korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků za tři léta korejské války, od 25. června 1950 do 25. června 1953, ztratila »vojska OSN« a jihokorejská vojska celkem 989.391 padlých, raněných a zajatých vojáků a důstojníků. Z nich bylo 380.733 Američanů. Agresoři rovněž ztratili velké množství válečného materiálu. Korejská lidová armáda a čínští lidoví dobrovolníci ukořistili 327 tanků, 8889 motorových vozidel, 145 obrněných vozidel, 10 letadel, 5879 dělostřeleckých zbraní, 4648 radiostanic a telefonů, přes 360.000 dělostřeleckých nábojů, desítky milionů zásobníků se střelivem a přes 150.000 ručních granátů. Korejská lidová armáda a čínští lidoví dobrovolníci zničili či poškodili 2665 tanků, 3825 motorových vozidel, 1188 dělostřeleckých zbraní, potopili 163 a poškodili 93 válečných lodí a plavidel, sestřelili 5431 a poškodili 6033 letadel. Odhaduje se, že korejská válka stála Spojené státy asi 20 miliard dolarů. To všechno bylo přirozeně hrazeno ze státního rozpočtu, jinými slovy, především z kapes amerického lidu, z daní. Monopolisté naopak vydělávali, protože získali od státu výhodné zakázky.

Americký imperialismus utrpěl nejen značné ztráty na lidech i na materiálu, ale i na politickém a ideologickém poli.

Korejská válka plně odhalila americký imperialismus jako brutálního agresora a utlačovatele před převážnou částí lidu Asie, Afriky, západní Evropy i v samých USA.

Korejská válka naproti tomu názorně ukázala lidu, že socialistické státy opravdu čestně usilují o mírové soužití a smírné řešení sporných mezinárodních otázek.

Korejská válka ukázala lidovým masám ve světě, že boj za mír není utopií, nýbrž reálnou možností, že je možno zkrotit agresory, jestliže »národy vezmou věc míru do svých rukou a budou ji hájit až do konce«.

Hrdinný odpor korejského lidu inspiroval bojovníky za svobodu v Asii a Africe. Ukázal jim, že boj za svobodu je nepřemožitelný, ale naopak expansivní a agresivní válka musí konec konců skončit pro útočníka porážkou.

Ukončení korejské války, které bylo porážkou mezinárodní imperialistické reakce a agrese a vítězstvím sil míru, mělo velký

význam v boji za mír a bezpečnost národů. Nejen proto, že se americkému imperialismu nepodařilo přeměnit korejskou válku ve válku světovou, nýbrž zejména proto, že způsobilo jisté uvolnění mezinárodního napětí a připravilo vhodnou půdu pro smírné řešení i ostatních sporných mezinárodních otázek.

III. NĚMECKÁ OTÁZKA

a) PŘECHOD SPOJENÝCH STÁTŮ, ANGLIE A FRANCIE K POLITICE OBNOVY OZBROJENÝCH SIL A DALŠÍHO ROZVOJE VOJENSKO-PRŮMYSLOVÉHO POTENCIÁLU V ZÁPADNÍM NĚMECKU

Zostřené mezinárodní napětí v době korejské války mělo vliv na německou otázku, na jejímž řešení do značné míry závisí mír a bezpečnost v Evropě, a tím v celém světě.

Do vyhlášení Německé spolkové republiky západní mocnosti nelikvidovaly vojensko-průmyslový potenciál v západním Německu, nýbrž zachovaly jej. V době po vyhlášení Německé spolkové republiky, kdy přešly k politice přímé agrese napadením Korejské lidově demokratické republiky, začaly západní mocnosti otevřeně obnovovat ozbrojené síly v západním Německu a dále rozvíjet jeho vojensko-průmyslový potenciál. Byla to politika, jejímž výsledkem bylo dovršení obnovy německého imperialismu a militarismu.

Tato politika byla součástí strategických plánů imperialismu USA a jeho spojenců na rozpoutání třetí světové války proti zemím socialismu. Obnovená Wehrmacht a vojensko-průmyslový potenciál NSR měly v chystané válce sehrát »vynikající roli«. To byl hlavní důvod, proč se Spojené státy, Anglie a Francie rozhodly k tak riskantnímu kroku, jako je úplná obnova německého imperialismu a militarismu, jejich včerejšího nepřítele. Risiko rostlo tak, jak rostly ekonomické síly NSR a jak se NSR stávala schopnou konkurovat na světových trzích.

Neméně závažným důvodem, který vedl tři západní mocnosti k tomuto kroku, jenž byl riskantní i s hlediska jejich bezpečnosti, byly jejich obavy z vývoje uvnitř Německa. Pravda, v NSR se vyvíjela situace ve prospěch reakce. Avšak na německém východě se tvořilo pokrokové, hluboce demokratické a mírumilovné státní a společenské zřízení — NDR. NDR se stala hlavní základnou a také hlavním nástrojem německé dělnické třídy v boji proti německému imperialismu a militarismu, v boji za sjednocení Německa na demokratických principech. Tento vývoj NDR byl v příkrém rozporu s agresivními plány mezinárodního imperialismu. Chtěly mu čelit všestrannou podporou imperialistické reakce uvnitř Německa a obnovou německého militarismu.

Dalším závažným důvodem bylo to, že nejvlivnější monopoly USA, Anglie a Francie předem kalkulovaly s vysokými zisky, jichž dosáhnou, až budou zásobovat obnovenou Wehrmacht výzbrojí a výstrojí.

Tytéž monopoly byly v jisté míře rovněž zainteresovány svou kapitálovou účastí na rozvoji západoněmeckého průmyslového potenciálu. Podle skromného odhadu německého hospodářského ústavu v Berlíně jen americké monopoly byly tehdy účastny na západoněmeckém průmyslu 1 miliardou 400 miliony západoněmeckých marek.[23] Podle jiných odhadů činila účast amerických monopolů na tři miliardy marek. Spojené státy americké (v menší míře rovněž Anglie) byly zainteresovány jako věřitel NSR. V březnu 1951 byla vláda NSR nucena převzít staré německé dluhy v částce 11 miliard marek.[24] Mimo to se NSR zadlužila v důsledku americké »pomoci« obsazeným územím a Marshallova plánu.

Anglie a Francie se domnívaly, že obnova a další rozvoj vojensko-průmyslového potenciálu a ozbrojených sil v západním Německu odvrátí pozornost západoněmeckých monopolů od konkurence na světových trzích.

Přechod k dalšímu rozvoji vojensko-průmyslového potenciálu a zejména obnova ozbrojených sil v NSR byly velmi nepopulární. Spojené státy, Anglie a Francie kryly proto tuto politiku předstíranou nutností »sjednotit Evropu tváří v tvář komunistické agresi« a »německého příspěvku k obraně svobodného světa«.

V únoru 1950 vyhlásil Mc Cloy devítibodový program americké politiky v německé otázce, jehož hlavní myšlenkou bylo politické a hospodářské připojení k »evropskému společenství«.

V květnu 1950 navrhl francouzský ministr zahraničních věcí Schuman vytvořit francouzsko-německou »Montánní unii« (Schumanův plán).

V září 1950 se v New Yorku konala konference ministrů zahraničních věcí USA, Anglie a Francie (12.—14. 9. a 19. 9.), na které byla přijata rozsáhlá opatření k remilitarisaci NSR.

Téměř současně zasedala v New Yorku (15.—18. 9. a 26. 9.) rada Severoatlantického paktu. Přijala rozhodnutí o vytvoření ozbrojených sil organisace severoatlantické smlouvy a o účasti NSR na výstavbě »obrany« Západu.

V říjnu 1950 navrhl francouzský ministerský předseda René Pleven, aby byla vytvořena »evropská obranná armáda« včetně německých kontingentů (Plevenův plán).

[23] *Bílá kniha o americko-anglické politice v západním Německu a o vzkříšení německého imperialismu*, Orbis 1951, str. 72.

[24] *Geschichtliche Zeit-Tafel 1945—1953*, Kongres-Verlag Berlin 1954, str. 43.

To byly hlavní plány na dovršení obnovy německého imperialismu v NSR. Jejich realisace byla však již obtížnější.

V dubnu 1951 byla v Paříži podepsána smlouva o »Evropském společenství uhlí a ocele« (Francie, NSR, Italie, Belgie, Holandsko a Lucembursko). V červnu 1952 po uložení ratifikačních listin nabyla smlouva platnosti.

V květnu 1952 byla v Paříži podepsána smlouva o »Evropském obranném společenství«. Smlouvu uzavřely tytéž země, jež podepsaly smlouvu o »Evropském společenství uhlí a ocele«.

Naskýtá se několik otázek:

1. Proč z programu »politického a hospodářského sjednocení Evropy« zbyly jen trosky (t. zv. »malá Evropa«), ačkoliv Spojené státy měly v úmyslu »sjednotit« celou kapitalistickou Evropu včetně Anglie, skandinavských zemí atd.?

2. Proč ono horečné evropanství, tak okázale předstírané v roce 1950, dostalo své jakés takés formy teprve v polovině roku 1952?

Autoři těchto plánů byli jednotni v tom, že chtěli využít západního Německa proti SSSR a lidově demokratickým státům. Avšak každý z nich chtěl v »sjednocené« Evropě získat hegemonii a co nejvíce vyzískat na obnově německého militarismu.

Tyto plány byly agresivní a expansivní. Byly namířeny proti zemím socialismu, ale také proti národům evropských kapitalistických zemí. Směřovaly k likvidaci státní a národní nezávislosti pod heslem, že prý »éra samostatnosti evropských států již minula«. Mimo to zájmy všech evropských národů byly ohroženy obnovou německého militarismu. Proto evropské národy vystoupily proti těmto plánům.

b) PRAŽSKÁ KONFERENCE OSMI STÁTŮ. BOJ EVROPSKÝCH NÁRODŮ PROTI REMILITARISACI ZÁPADNÍHO NĚMECKA V ROCE 1950 A NA POČÁTKU ROKU 1951

Přechod západních mocností k politice dalšího rozvoje vojensko-průmyslového potenciálu a obnovy ozbrojených sil v západním Německu vyvolal přirozeně odpor národů, hlavně evropských.

Proti remilitarisaci západního Německa vystoupily především Sovětský svaz a lidově demokratické státy. Výrazem toho byla pražská konference SSSR, Polska, Československa, NDR, Rumunska, Maďarska, Bulharska a Albánie, svolaná z iniciativy sovětské diplomacie. Konference se konala od 20. do 21. října 1950.

Pražská konference podrobila hluboké kritice newyorská ujed-

nání. Zároveň podala v jednomyslně přijaté deklaraci konkretní návrhy na řešení německé otázky:

1. Čtyři mocnosti (SSSR, USA, Velká Britannie a Francie) vydají společné prohlášení o tom, že nedopustí obnovu německého militarismu, zavlečení Německa do útočných bloků a že budou plnit Postupimskou dohodu o Německu.

2. Čtyři velmoci odstraní všechna omezení brzdící rozvoj německého mírového hospodářství a nepřipustí obnovu válečného potenciálu.

3. Čtyři velmoci se postarají o bezodkladné uzavření mírové smlouvy s Německem a po podepsání smlouvy stáhnou nejpozději do jednoho roku okupační vojska z Německa.

4. Čtyři velmoci se postarají o sjednocení Německa. Za tím účelem bylo navrženo zřídit podle zásad parity z obou částí Německa prozatímní celoněmeckou ústavodárnou radu. Jejím úkolem bylo vytvořit prozatímní celoněmeckou vládu a předložit »příslušné návrhy k společnému schválení vládám SSSR, Spojených států amerických, Velké Britannie a Francie«.[25] Ústavodárná rada by až do vytvoření vlády byla »přibrána k poradám o vypracování mírové smlouvy«.[26]

Pokud jde o čtvrtý návrh, prohlášení pražské konference předpokládalo, že »může být německý lid za určitých okolností přímo dotázán«.[27]

Návrhy pražské konference ukazovaly jedině správnou a jedině možnou cestu k sjednocení Německa a k mírumilovnému řešení německé otázky. Německo bylo rozpolceno. Na území Německa se vytvořily dva státy. Jak jinak obnovit jednotu Německa na demokratických a mírumilovných základech než cestou jednání mezi čtyřmi velmocemi a mezi zástupci jak západního, tak východního Německa?

Prohlášení pražské konference zahraničních ministrů osmi států se stalo směrnicí pro zahraniční politiku SSSR a lidově demokratických zemí v německé otázce v letech 1950—1953.

Proti remilitarisaci západního Německa aktivně vystupoval činitel nejpovolanější — německý lid. Základnou jeho boje byla NDR. Tou měrou, jak se upevňovala a sílila NDR, sílil boj německého lidu za vyřešení jeho hlavního, celonárodního úkolu: sjednotit Německo podle demokratických zásad.

NDR byla od začátku spojena pouty přátelských styků se Sovětským svazem a lidově demokratickými zeměmi. Již 10. října

[25] *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky*, SNPL 1957, str. 276.
[26] *Tamtéž.*
[27] *Tamtéž.*

1949 SSSR předal funkce své okupační správy orgánům NDR. Krátce nato byly navázány diplomatické styky mezi SSSR a NDR. Zároveň poskytl Sovětský svaz NDR významnou hospodářskou pomoc. 16. května 1950 zaslal předseda rady ministrů SSSR J. V. Stalin telegram předsedovi vlády NDR O. Grotewohlovi, v němž bylo oznámeno, že se sovětská vláda rozhodla snížit zbývající část reparací, jež měla NDR Sovětskému svazu ještě platit, o 50 %.

Rozvinula se rovněž spolupráce mezi NDR a lidově demokratickými státy. Byly navázány diplomatické styky, ale také se všestranně rozšířila jejich spolupráce. NDR se stala členem Rady vzájemné hospodářské pomoci. Veliký význam měla německo-polská dohoda, podepsaná 6. července 1950 ve Zhořelci. Touto dohodou obě strany slavnostně potvrdily hranice na Odře a Nise.

V zahraniční politice kladla NDR hlavní důraz na mírumilovné řešení německé otázky, na sjednocení Německa cestou míru a demokracie. To se projevilo na pražské konferenci a zejména po ní, kdy se NDR v souladu s deklarací pražské konference chopila iniciativy v otázce celoněmeckých jednání.

30. listopadu 1950 zaslal Otto Grotewohl dopis kancléři Adenauerovi s návrhem, aby byla zahájena jednání mezi zástupci NDR a NSR o zřízení celoněmecké ústavodárné rady, jež by vytvořila prozatímní celoněmeckou vládu; rada by vypracovala příslušné návrhy, předložila je čtyřem mocnostem a podílela by se na přípravách uzavření mírové smlouvy s Německem.

Kancléř Adenauer nejdříve tento návrh ignoroval. Odpověděl teprve 15. ledna 1951 — zamítavě. Adenauer cítil příliš pevnou půdu pod nohama, než aby odpověděl kladně. Vždyť v oné době sám předseda SDP Schumacher vyhrožoval, že jestliže budou navázána jednání s NDR, půjde sociální demokracie demonstrovat proti těmto jednáním do ulic! To bylo 30. prosince 1950. Avšak situace nebyla tak růžová, jak se zdálo Adenauerovi a Schumacherovi. Pravda, západoněmecký lid byl v zajetí imperialistické a sociálně demokratické propagandy. Nejlepší synové německého lidu však dobře chápali, oč jde, a v německém lidu byla skryta veliká síla k boji za sjednocení a proti remilitarisaci. Čestný boj NDR za národní jednotu a na druhé straně snaha vládnoucích kruhů NSR remilitarisovat i za cenu trvalého rozkolu Německa otevíraly masám německého lidu oči. Na protest proti tajnému memorandu Adenauera (konec srpna 1950), v němž Adenauer doporučoval zesílit okupační vojska, vytvořit t. zv. »policejní oddíly« a začlenit německý kontingent do plánované evropské armády, podal spolkový ministr vnitra Dr J. Heinemann 9. října 1950 demisi.

Proti remilitarisaci Německa protestovaly lidové masy v evrop-

ských zemích. Nejsilnější byl odpor ve Francii, avšak i v ostatních západoevropských zemích se rozvíjelo hnutí proti remilitarisaci.

Německá otázka se projednávala na II. světovém kongresu obránců míru ve Varšavě (16.—22. 9. 1950). V manifestu tohoto kongresu byl vznesen požadavek nevytvářet ohniska války v Německu a Japonsku.

V únoru 1951 zasedala v Berlíně Světová rada míru. Zasedání žádalo, aby byla ještě v roce 1951 uzavřena spravedlivá mírová smlouva s Německem. Světová rada míru současně vyzvala lid, aby organisoval lidové hlasování za pakt míru mezi pěti velmocemi a proti remilitarisaci západního Německa. Výzva se stala popudem k veliké kampani za sjednocení Německa a proti obnově německého militarismu.

V březnu 1951 se konala v Berlíně evropská dělnická konference proti remilitarisaci západního Německa. Konference ukázala skutečné smýšlení dělnických mas v západní Evropě o německé otázce. Sešli se na ní vedle komunistů socialisté, křesťanští socialisté, dělníci bez stranické příslušnosti, Francouzi, Němci, Angličané atd. a jednomyslně se rozhodli bojovat proti remilitarisaci západního Německa. Za tím účelem byla vytvořena evropská dělnická rada.

c) PAŘÍŽSKÁ KONFERENCE NÁMĚSTKŮ MINISTRŮ ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČTYŘ MOCNOSTÍ. OTÁZKA T. ZV. CELONĚMECKÝCH SVOBODNÝCH VOLEB

Západní mocnosti a západoněmečtí imperialisté odmítli návrhy pražské konference i návrhy NDR na celoněmecká jednání. Nemohli však nepřihlížet k tomu, jak návrhy zemí socialismu působí na masy a jak je mobilisují do boje proti remilitarisaci západního Německa.

V listopadu 1950 sovětská vláda v notě třem západním mocnostem navrhla, aby byla svolána konference ministrů zahraničních věcí čtyř mocností, jež by prozkoumala, jak jsou plněna postupimská usnesení o Německu, a přijala opatření v německé otázce.

Tento návrh západní mocnosti zamítly.

V prosinci 1950 sovětská vláda v notě třem západním mocnostem navrhla, aby se nejdříve sešla předběžná konference zástupců ministrů zahraničních věcí, která by vypracovala program pro budoucí konferenci čtyř ministrů zahraničních věcí. Tento návrh byly západní mocnosti nuceny přijmout.

Předběžná konference náměstků ministrů zahraničních věcí čtyř mocností se konala od 5. března do 21. června 1951 v Paříži. Ačkoli trvala přes tři měsíce, nedospěla ani k dohodě o pořadu pro konferenci ministrů zahraničních věcí.

Předběžná konference se konala v době korejské války, kdy politika »z posice síly« byla hlavní linií zahraniční politiky USA, Anglie a Francie. Západní mocnosti si v té době nejenom nepřály dohodu, nýbrž ani jednání s SSSR.

V té době západní mocnosti začaly licitovat s německou otázkou. Jednak na první místo stavěly otázku t. zv. svobodných celoněmeckých voleb, přitom však obnovovaly militarismus a nebyly ochotny odsunout svá okupační vojska ani zříci se zasahování do voleb a ponechat jejich uspořádání německému lidu. Za druhé takto formulovanou německou otázkou hodlaly zatlačit do pozadí takové závažné otázky, jako byla korejská válka, Severoatlantický pakt, vojenské základny na cizím území atd. V takovém ovzduší se konala pařížská předběžná konference.

Na pařížské předběžné konferenci USA, Anglie a Francie zamítly sovětský návrh, aby na pořad konference čtyř byla zařazena otázka demilitarisace a demokratisace Německa. Naproti tomu navrhly, aby se konala v červnu ve Washingtonu konference čtyř, jež by jednala o německé otázce tak, jak jsem již uvedl. Mimo to západní mocnosti se snažily vnutit SSSR postavení nerovnoprávného partnera, jenž m u s í jednat o tom, o čem si přejí, a povýšeně odmítaly jednat o sovětských návrzích. Sovětský zástupce Gromyko oznámil, že zástupce SSSR pojede do Washingtonu, jestliže se bude jednat rovněž o Severoatlantickém paktu a o vojenských základnách na cizích územích. To západní mocnosti odmítly. Když odmítly jednat o Severoatlantickém paktu, odůvodňovaly to mimo jiné tím, že prý SSSR také uzavřel »útočné pakty«: smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci s lidově demokratickými státy. Na to Gromyko navrhl, aby konference čtyř jednala současně o Severoatlantickém paktu i o těchto smlouvách. Avšak západní mocnosti trvaly neústupně na svých návrzích a odmítly jednat o kterémkoli sovětském návrhu. Jejich vinou konference ztroskotala. 21. června vydaly USA, Anglie a Francie prohlášení, v němž chtěly svalit vinu za neúspěch předběžné konference na Sovětský svaz. Pravda je však jiná: SSSR byl ochoten jednat, západní mocnosti čekaly jen na neúspěch jednání, aby pak mohly svalit vinu na Sovětský svaz a vyvolat v lidu nepřátelství proti SSSR.

Bylo již řečeno, že západní mocnosti v této době začaly licitovat s německou otázkou, zvláště s otázkou t. zv. celoněmeckých svobodných voleb.

V únoru 1950 navrhl americký vysoký komisař Mc Cloy, aby se místo chystaných voleb do lidové sněmovny NDR konaly t. zv. celoněmecké svobodné volby. Hesla »svobodných celoněmeckých voleb« se chopila rovněž německá reakce, která ještě v nedávné mi-

nulosti pošlapala všechna demokratická práva německého národa a rdousila řadu národů Evropy.

Tak se pod heslem svobodných celoněmeckých voleb sešla německá reakce (včetně bývalých nacistů) spolu s anglickými a francouzskými kolonisátory i americkými imperialisty, kteří právě v roce 1950 rozpoutali válku proti korejskému lidu.

Ani západním mocnostem, ani německé reakci nešlo ovšem o svobodné volby.

Oč jim tedy šlo?

Předně:

NDR dosáhla od svého vyhlášení v říjnu 1949 významných úspěchů v hospodářské, politické a kulturní oblasti. Úspěšně byl splněn dvouletý plán obnovy národního hospodářství, v roce 1950 dosáhla průmyslová výroba NDR předválečné úrovně. NDR se chystala k svému prvnímu pětiletému hospodářskému plánu na léta 1951 až 1955. Zároveň se upevnilo demokratické zřízení v NDR. Výrazem toho byly volby do lidové sněmovny v říjnu 1950, které skončily vítězstvím dělnické třídy a ostatního pracujícího lidu a porážkou reakce. Bylo zřejmé, že NDR podporuje značná část německého lidu. Tento vývoj byl přirozeně vážnou překážkou pro politiku západních mocností, obnovující německý militarismus, aby jej bylo možno použít proti socialistickým státům a revolučnímu hnutí v Evropě. Proto jak západní mocnosti, tak západoněmečtí reakcionáři ještě intensivněji spřádali plány na likvidaci NDR nebo alespoň na její vážné oslabení, aby nemohla brzdit jejich imperialistické plány. Proto vznesli požadavek t. zv. »svobodných celoněmeckých voleb«.

Podle plánu »svobodných celoněmeckých voleb«, který uznával pouze existenci NSR a ignoroval NDR, by se nejprve »prozkoumalo«, zda jsou v celém Německu podmínky pro provedení »svobodných voleb«. Otázku »zkoumání podmínek pro svobodné volby v celém Německu« zvláště demagogicky zneužívala západoněmecká vláda. Snažila se do této demagogické hry zatáhnout i Organisaci spojených národů. V říjnu 1951 se Adenauerova vláda obrátila na západní mocnosti s notou, v níž žádala, aby se v Německu konaly volby pod kontrolou OSN. Tak byla německá otázka zatažena do OSN, ačkoli na půdu OSN nepatřila.* Zástupci NSR žádali, aby byla zřízena komise OSN, která by prozkoumala, zda jsou v celém Německu podmínky pro svobodné volby. To bylo namířeno proti NDR. NDR měla být prohlášena za antidemokratický stát a zároveň by bylo komise OSN zneužito k vměšování do vnitřních záležitostí

* Podle dohod mezi velmocemi otázky vyplývající z druhé světové války, tedy i německá otázka, nepatřily do kompetence OSN, nýbrž do kompetence velmocí.

NDR. Tedy již před provedením »svobodných voleb« by byla NDR vystavena libovůli cizích i západoněmeckých imperialistů.

Samy »svobodné celoněmecké volby« by neměly se svobodnými volbami nic společného. Pod rouškou mezinárodní kontroly by o výsledku voleb od začátku až do konce rozhodovali hlavně cizí imperialisté, kteří by přirozeně zneužili své okupační moci v Německu k tomu, aby volby skončily vítězstvím reakce a porážkou pokrokových německých sil.

Plán »svobodných celoněmeckých voleb« nebyl tedy plánem voleb skutečně svobodných, nýbrž buržoasních voleb pod kontrolou cizích imperialistů. Kdyby se tento plán uskutečnil, pak by se celé Německo dostalo do vleku imperialistů.

Za druhé:

Je nanejvýš pravděpodobné, že ani západní mocnosti, ani západoněmečtí imperialisté nebyli tak naivní, aby opravdu doufali, že SSSR a NDR na požadavek takovýchto »svobodných voleb« přistoupí! Přesto však s tímto požadavkem vytrvale vystupovali a vystupují dodnes.

Proč?

Sovětský svaz, NDR i ostatní socialistické státy předkládaly reálné návrhy na řešení německé otázky. Byly to návrhy směřující k likvidaci německého imperialismu a militarismu a k vytvoření demokratického, mírumilovného a jednotného Německa. Tyto návrhy však západní mocnosti ani němečtí imperialisté přirozeně nemohli přijmout. Ještě se přece nestalo, aby reakční třída dala dobrovolný souhlas ke své likvidaci. Přitom likvidace německého imperialismu byla a je základní podmínkou pro vytvoření demokratického a mírumilovného Německa. Proto se také požadavek likvidace německého imperialismu setkal se souhlasem u značné části německého lidu i lidu v západní Evropě. S ohledem na to západní mocnosti nemohly návrhy socialistických států jednoduše zamítnout a přitom samy nepřijít s protinávrhem. Jejich protinávrhem byl tedy požadavek »svobodných celoněmeckých voleb«. A od té doby až dodnes při podávání kteréhokoli konstruktivního návrhu na řešení německé otázky slyšíme stále: »Nejdříve je třeba provést svobodné celoněmecké volby . . .«

d) SOVĚTSKÝ NÁVRH HLAVNÍCH ZÁSAD MÍROVÉ SMLOUVY S NĚMECKEM

13. února 1952 zaslala vláda Německé demokratické republiky shodnou notu čtyřem velmocem, v níž žádala, aby uspíšily uzavření mírové smlouvy s Německem. Tento návrh USA, Velká Britannie a Francie ignorovaly. V té době byla v proudu jednání o obsahu

t. zv. generální smlouvy i smlouvy o »Evropském obranném společenství«. Kromě toho usilovali imperialisté o dokončení ratifikace smlouvy o »Evropském společenství uhlí a oceli«. Proto na žádost NDR ani neodpověděli. Sovětská vláda odpověděla kladně (20. února 1952).

Sovětská vláda zároveň (10. března 1952) zaslala vládám USA, Anglie a Francie projekt hlavních zásad mírové smlouvy s Německem. Podle tohoto návrhu se vypracování a podepsání mírové smlouvy s Německem měly účastnit: Velká Britannie, USA, Francie, Polsko, Československo, Belgie, Holandsko, Sovětský svaz a jiné státy, které se zúčastnily svými ozbrojenými silami války s Německem. Na vypracování této smlouvy se měl od začátku až do konce podílet německý lid. Německo mělo být jednotným, nezávislým, demokratickým a mírumilovným státem. Okupační vojska měla být stažena nejpozději během jednoho roku ode dne, kdy smlouva nabude platnosti. Zároveň měly být zrušeny všechny cizí základny na území Německa. Smlouva zaručovala německému lidu všechna demokratická práva a svobody, činnost demokratických stran a organisací. Naproti tomu nedovolovala organisace nepřátelské demokracii. Smlouva zaručovala občanská práva rovněž bývalým nacistům, generálům a důstojníkům hitlerovské armády s výjimkou těch, kteří si odpykávají tresty za spáchané zločiny. Německo se mělo zavázat, že nevstoupí do žádné koalice namířené proti kterékoli mocnosti, která se účastnila války proti němu. Německo dostávalo naprostou rovnoprávnost v hospodářských otázkách. Německo dostalo právo vytvořit své národní ozbrojené síly (pozemní, letecké i námořní) nutné k obraně, vyrábět výzbroj a výstroj jen v takovém množství, které odpovídá potřebám obrany země. Smlouva Německu zaručovala, že po jejím uzavření budou státy, které smlouvu podepsaly, podporovat jeho vstup do Organisace spojených národů.

Imperialisté USA, Anglie a Francie odmítli sovětské návrhy (z 10. 3.). V dubnu 1952 sovětská vláda vládám tří mocností navrhla, aby se sešla konference k projednání otázky mírové smlouvy s Německem. V květnu 1952 USA, Anglie a Francie zasílají SSSR znovu zápornou odpověď: o smlouvě prý nelze jednat, dokud nebudou v Německu provedeny »svobodné celoněmecké volby«.

e) BONNSKÁ A PAŘÍŽSKÁ SMLOUVA

»Argument« se »svobodnými celoněmeckými volbami« vyvrátily Spojené státy, Anglie a Francie v květnu 1952 samy: odmítly jednat s SSSR (a NSR s NDR) o mírové smlouvě proto, jelikož chtěly uzavřít separátní smlouvu s německými imperialisty, jež by umož-

nila remilitarisovat západní Německo a zatáhnout NSR do útočných bloků.

26. května 1952 v Bonnu podepsali zástupci USA, Velké Britannie a Francie se strany jedné a zástupci NSR se strany druhé »Smlouvu o vztazích mezi třemi mocnostmi a Německou spolkovou republikou«. To byla »bonnská« či »generální« smlouva.

27. května 1952 v Paříži zástupci Francie, NSR, Italie, Belgie, Holandska a Lucemburska podepsali smlouvu o »Evropském obranném společenství«. To byla t. zv. »pařížská« smlouva.

Obě tyto smlouvy označili němečtí vlastenci za válečné. Obě spolu úzce souvisí.

Podle bonnské smlouvy se údajně poskytovala NSR nezávislost. Ve skutečnosti však o nezávislost nešlo, již proto ne, že západní Německo mělo být i nadále okupováno vojenskými jednotkami Spojených států, Anglie a Francie. K této smlouvě přistoupily západní mocnosti jen pod tlakem událostí. Bylo neudržitelné, zejména s ohledem na nezávislost, kterou z rukou SSSR dostala NDR, udržovat v platnosti okupační statut, jenž činil z NSR protektorát. V roce 1952 byly již fakticky obnoveny ekonomické síly západoněmeckého imperialismu. Se státem západoněmeckých monopolistů, s NSR, nebylo už možno jednat touž řečí jako v roce 1949. Západoněmečtí monopolisté již vystupovali jako rovnocenný partner — vždyť již ekonomicky předhonili Francii a doháněli Anglii. Kromě toho dovedně využívali rozporů mezi USA, Anglií a Francií v německé otázce. K tomu přistupovala skutečnost, že západní mocnosti hodlaly využít západního Německa ve válce proti zemím socialismu. Chtěly zatáhnout NSR do útočného protisovětského paktu. Toho velmi dobře využili západoněmečtí monopolisté: ano, do protisovětského paktu, ale nikoli jako nerovnoprávní, nýbrž jako rovnoprávní partneři! Za těchto okolností, dřív než došlo k podpisu smlouvy o evropském obranném společenství, bylo nutno uvolnit ruce západoněmeckým imperialistům. 26. května 1952 byla tak podepsána bonnská smlouva a 27. května téhož roku pařížská smlouva.

Podle pařížské smlouvy se měla vytvořit společná armáda zemí, které podepsaly smlouvu. Armáda měla mít 54 divisí, z nichž 14 mělo být francouzských, 12 západoněmeckých, 12 italských atd. Tuto armádu měly řídit tyto nejvyšší orgány: »Komisariát«, »Rada ministrů« a »Valné shromáždění«. Nejvyšší moc měl mít »Komisariát«, skládající se z 9 členů volených na šest let za jednomyslného souhlasu všech zúčastněných zemí.

Na první pohled vypadá toto »společenství« velmi mírumilovně.

Avšak toto »evropské společenství« seskupovalo pouze šest

evropských zemí. Šlo tedy o separátní seskupení několika evropských států, zatím co většina států Evropy stála mimo. Už to samo o sobě říká, že nešlo o věc, jež by si zasluhovala názvu evropská. Ozbrojené síly tohoto »společenství« měly podléhat vrchnímu velení ozbrojených sil Severoatlantického paktu. Uvážíme-li, že orgány tohoto »společenství« ve věci vojenského rozpočtu svých vojsk, jakož i ve věci rozmisťování armád atd. nepodléhaly vládám zemí, jež smlouvu podepsaly, vidíme, že šlo o útok na suverenitu zemí účastnících se bloku. Prostřednictvím tohoto bloku by američtí imperialisté učinili země, které se bloku účastnily, závislými na USA.

»Evropské obranné společenství« byl útočný blok, který se měl opírat o západoněmeckou agresivní armádu. Měl být pláštěm, který před zraky lidu zakrývá obnovu masové agresivní armády v západním Německu. Námitka, že v tomto bloku mělo být pouze 12 západoněmeckých divisí, je neudržitelná. Jednak proto, že půlmilionová armáda, která měla být v západním Německu podle pařížské smlouvy vytvořena, je už sama o sobě hrozbou. Hlavně však proto, že tato půlmilionová armáda měla být jen začátkem. Podle tajných dohod mezi americkými imperialisty a západoněmeckými militaristy (viz jednání Eisenhowera s Adenauerem v Bad Homburgu) mělo západní Německo po vytvoření půlmilionové armády přikročit ihned k vytvoření armády mnohem větší. Není náhodou, že v té době vzrostla drzost západoněmeckých imperialistů. Ti nečekali, až smlouva nabude platnosti, a připravovali vytvoření armády nejenom půlmilionové, nýbrž mnohem rozsáhlejší. Proto byli omilostněni váleční zločinci, hitlerovští generálové a vysocí důstojníci. V únoru 1950 Mc Cloy vyhlásil rozsáhlou amnestii pro válečné zločince, uvězněné v Landsbergu. Postupně byli propuštěni z komfortních žalářů všichni hlavní váleční zločinci z řad hitlerovského velitelského sboru. Začala se jim dokonce »vracet čest«. K tomu bylo použito autority samého Eisenhowera. Když Eisenhower po tajném jednání v Bad Homburgu opouštěl Německo, byl ve známém americkém listě »New York Times« 24. ledna 1951 uveřejněn článek, podle něhož Eisenhower prohlásil:

»Řekl jsem kancléřovi a jiným pánům, s nimiž jsem dnes v noci hovořil, že jsem dospěl k přesvědčení, že skutečně existuje rozdíl mezi normálními německými vojáky a důstojníky a mezi Hitlerem a jeho zločineckou tlupou. Nemyslím, že by byl německý voják ztratil svou čest . . .«[28]

[28] *Bílá kniha o americko-anglické politice v západním Německu a o vzkříšení německého imperialismu*, Orbis 1951, str. 175.

Hitlerovští generálové, admirálové a důstojníci začali pod patronací USA vytvářet německé kontingenty jako »skromný německý příspěvek k obraně Evropy« v rámci »evropské armády«. Je jasné, že jim nešlo o »skromný německý příspěvek«, nýbrž o to, aby obnovili vojenské síly německého imperialismu. Nešlo jim o mír, nýbrž o agresi. K tomu využívali amerických plánů na »integraci« Evropy. V březnu 1952 státní tajemník Hallstein navrhl ve Washingtonu, aby byla provedena »integrace Evropy až po Ural«.

Všechny uvedené okolnosti a řada dalších svědčí o tom, že smlouvy z 26. (bonnská) a 27. (pařížská) května 1952 nejsou smlouvami mírovými, nýbrž válečnými. To nejlépe dokazuje skutečnost, že tyto smlouvy narazily na tak silný a organisovaný odpor lidu, který konec konců rozhodne o jejich ztroskotání. Smlouvy tehdy nebyly ratifikovány, proto nevstoupily v platnost.

f) BOJ NÁRODŮ EVROPY PROTI BONNSKÉ A PAŘÍŽSKÉ SMLOUVĚ

Sovětská vláda a vlády evropských lidově demokratických států se postavily do čela boje národů Evropy proti bonnské a pařížské smlouvě. Kriticky rozebraly bonnskou a pařížskou smlouvu a vysvětlily lidu útočný ráz těchto smluv.

Sovětský svaz zároveň učinil řadu významných diplomatických kroků, aby nedošlo k uzavření bonnské a pařížské smlouvy a aby místo nich byla uskutečněna opatření, která by vyřešila německou otázku na základě spravedlivé mírové smlouvy.

24. května 1952 v odpovědi na noty vlád Spojených států, Velké Britannie a Francie sovětská vláda navrhla, aby byla svolána konference ministrů zahraničních věcí čtyř velmocí k projednání německé otázky. Tento návrh opakovala sovětská vláda v notách vládám Spojených států, Velké Britannie a Francie 23. srpna téhož roku.

Sovětské návrhy byly vládami tří západních mocností zamítnuty. Vlády USA, Anglie a Francie se stavěly negativně k jednání o německé otázce se Sovětským svazem. V této době trvaly celkem jednotně na ratifikaci bonnské a pařížské smlouvy.

Sovětské návrhy, jakož i odhalení agresivního charakteru bonnské a pařížské smlouvy mobilisovaly lidové masy v Evropě do boje proti remilitarisaci západního Německa.

Již na zasedání Světové rady míru v únoru 1951 v Berlíně byla přijata výzva k lidu, aby organisoval lidové hlasování o paktu na obranu míru mezi pěti velmocemi a proti remilitarisaci Německa v Evropě a Japonska na Dálném Východě.

Toto hlasování přirozeně proběhlo hladce v SSSR a lidově demokratických zemích, kde mělo státní podporu. V kapitalistických zemích však probíhalo v ostrém třídním boji s nejagresivnějšími kruhy buržoasie.

Hnutí proti remilitarisaci západního Německa v západní Evropě se soustavně šířilo. Účastnily se ho nejširší vrstvy lidu bez ohledu na politickou či náboženskou příslušnost. Výrazem tohoto hnutí byly mezinárodní konference, jichž se zúčastnili významní představitelé dělnického hnutí, vědeckého a kulturního života, kteří z převážné většiny nebyli komunisty, ale příslušníky jiných stran, nebo nebyli organisováni v žádné politické straně. V červnu 1952 se konala v Dánsku mezinárodní konference, která podporovala mírové řešení německé otázky. V listopadu 1952 se konala druhá mezinárodní konference se stejným zaměřením v Berlíně. Německou otázkou se zabýval Kongres národů na obranu míru v prosinci 1952 ve Vídni.

V této době začal masový boj německého lidu proti remilitarisaci západního Německa. Základem byla přirozeně NDR.

V NDR onen boj probíhal v podmínkách mírového budování. Účast lidu na výstavbě byla hlavní, nejdůležitější formou boje za mírumilovné řešení německé otázky. Vývoj v NDR od roku 1949 do roku 1952 pokročil tak, že bylo možno zahájit výstavbu socialismu. Od 9. do 12. července 1952 se konala v Berlíně II. celostátní konference SED. Rozhodla o budování socialismu v NDR.

Budování socialismu v NDR není v rozporu, nýbrž v souladu s národním úkolem německého lidu, se sjednocením Německa na zásadách demokracie a míru. Výstavba socialismu činí z NDR, jež je základnou boje za národní jednotu a mír, mocného činitele, který neustále sílí ekonomicky, politicky i kulturně. Umožňuje získávat stále širší vrstvy západoněmeckého lidu k boji proti remilitarisaci. Zároveň znemožňuje německým militaristům opakovat to, co se povedlo v roce 1933: oklamat německý národ lžisocialistickými hesly a zatáhnout jej do války.

Budování socialismu v NDR velmi ovlivňuje myšlení a názory západoněmeckého dělnictva. Není náhodné, že sjezd SPD v Dortmundu v září 1952 požadoval výstavbu a socialisaci základního průmyslu v NSR.

Západoněmecký lid — hlavně dělnická třída — začal koncem roku 1951 a zejména v roce 1952 aktivně v masovém měřítku vystupovat proti Adenauerově agresivní zahraniční politice i proti jeho politice vnitřní, proti remilitarisaci západního Německa.

Již v lednu 1951 na mírovém shromáždění v Essenu bylo rozhodnuto uspořádat v celém Německu lidové hlasování proti remilitarisaci a za uzavření mírové smlouvy ještě v roce 1951.

V NSR tehdejší ministr vnitra Lehr hlasování zakázal, přestože to bylo v rozporu s ústavou. Přesto však se konalo. V dubnu 1952 oznámil hlavní výbor pro lidové hlasování, že 9,119.667 západoněmeckých občanů se vyjádřilo proti remilitarisaci a pro to, aby byla uzavřena mírová smlouva ještě v roce 1951.

V červnu 1952 navrhla konference SPD ve Wiesbadenu uspořádat masové akce proti Adenauerově politice.

V NSR se rozvíjelo hnutí proti bonnské a pařížské smlouvě. Vláda NSR tehdy přišla ještě s jedním provokačním činem: navrhla reakční zákon o podnikových radách. Jeho cílem bylo omezit práva odborových organisací. Zároveň doufala, že dělnická třída v boji proti tomuto zákonu opomine boj proti bonnské a pařížské smlouvě. To se však nestalo. Dělnictvo protestovalo jak proti bonnské a pařížské smlouvě, tak proti zákonu o podnikových radách.

Je možno se divit, že v této době vystupuje Schumacher v květnu 1952 s prohlášením, že »kdo souhlasí s generální smlouvou, přestává být Němcem«?

Vedení západoněmecké sociální demokracie je nuceno tváří v tvář rostoucí aktivitě dělnických mas stavět se do opposice proti agresivní zahraniční politice spolkové vlády, avšak současně dělá všechno, aby se boj proti agresivní zahraniční (i reakční vnitřní) politice spolkové vlády nepřeměnil v mocné lidové hnutí, schopné zadržet ruce západoněmeckým militaristům. Neboť zároveň s politikou opposice vůči agresivním krokům spolkové vlády vedení SPD vystupovalo ostře proti KSN, stavělo se proti jednání s NDR a snažilo se boj proti spolkové vládě svést jen na parlamentní půdu.

Tento postoj vedení sociálně demokratické strany desorientoval masy dělnické třídy a pracujícího lidu v západním Německu, umožňoval Adenauerově křesťansko-demokratické straně a ostatním buržoasním stranám klamat lid a získávat jej na svou stranu. Tato okolnost způsobila, že nebylo využito onoho rozvíjejícího se hnutí v západním Německu proti válečným smlouvám, přestože mělo reálnou naději na úspěch.

O reálnosti boje lidu proti válečným smlouvám v západním Německu svědčí tato fakta: 18. listopadu 1952 spolkový sněm zamítl Adenauerův návrh na okamžité projednání generální smlouvy; 5. až 6. prosince 1952 spolkový sněm odložil (po t. zv. druhém čtení) ratifikaci bonnské a pařížské smlouvy na neurčito.

Teprve 19. března 1953 spolkový sněm schválil bonnskou a pařížskou smlouvu. 24. dubna učinila totéž spolková rada.

Boj proti ratifikaci válečných smluv v západním Německu měl tedy reálnou naději na úspěch. Především vinou SPD se však spol-

kové vládě podařilo zlomit odpor mas a prosadit ve spolkovém sněmu a ve spolkové radě ratifikaci.

Tím boj proti bonnské a pařížské smlouvě nekončil. Pokračoval jak uvnitř, tak i za hranicemi Německa.

Pod tlakem mas spolkový sněm v červnu 1953 navrhl spolkové vládě, aby doporučila západním mocnostem učinit vše k mírovému sjednocení Německa a aby za tím účelem byla svolána konference čtyř ministrů zahraničních věcí. Tento návrh však poslanci spolkového sněmu učinili mimo jiné rovněž proto, že se blížily volby do spolkového sněmu, které měly být v září 1953. Týž spolkový sněm za necelý měsíc odmítl proti hlasům SPD a KSN návrh spolupůsobit v rámci chystané konference čtyř při mírovém řešení německé otázky.

Vládnoucí kruhy západního Německa, jakož i Spojené státy, Anglie a Francie začaly poněkud měnit tón — jednak vzhledem k blížícím se volbám do spolkového sněmu, jednak vzhledem k tehdy se právě rozvíjející nové mírové ofensivě SSSR. Adenauerova vláda začala dokonce koketovat s jednáním s »východem«. Západní mocnosti víc než kdykoli předtím zdůrazňovaly nutnost sjednotit Německo na základě t. zv. svobodných celoněmeckých voleb. To se projevilo ve vystoupení Eisenhowera v dubnu 1953. Současně se však západní mocnosti snažily činit z německé otázky překážku v řešení otázek ostatních, neboť v podstatě ultimativní formou navrhované »sjednocení Německa« pokládaly za výchozí bod k řešení jiných otázek.

Vzhledem k blížícím se volbám v západním Německu a zejména vzhledem k masovému lidovému hnutí, žádajícímu ukončení války v Koreji, smírné řešení sporných mezinárodních otázek atd., západní mocnosti a Adenauerova vláda na počátku roku 1953 vystupovaly zvlášť okázale s mírovými řečmi. Zároveň však za zády lidu organisovaly spiknutí, aby zostřily mezinárodní situaci, stůj co stůj znemožnily zmírnění mezinárodního napětí a mohly pokračovat »ve studené válce« a v politice »z posice síly«. Tak je třeba chápat provokaci z 18. června s válečnými zajatci v Koreji, jak o tom již byla řeč ve II. části přednášky, a provokaci ze 17. června v Německu — t. zv. »Den X«. Ne náhodou se udály tyto dvě provokace tak rychle za sebou. Tvořily dva hlavní články celého řetězu urputných pokusů mezinárodní imperialistické reakce o to, aby svět byl udržován stále na pokraji třetí světové války.

17. června 1953 se mezinárodní imperialistická reakce a západoněmečtí imperialisté ve spolupráci s fašistickým podzemím v NDR pokusili provést v NDR kontrarevoluční puč. Kontrarevolucionáři v demokratickém sektoru Berlína a v některých městech NDR orga-

nisovali zakládání požárů, loupení obchodů atd. Avšak nevyšla jim karta. Pracující NDR se ve své většině nedali zlákat do boje proti NDR. S pomocí sovětských jednotek byl pokus o kontrarevoluční puč likvidován.

Jak provokace v Koreji z 18. června, tak provokace v Německu ze 17. června 1953 odhalily skutečnou tvář imperialismu. Neúspěch těchto dvou provokací měl nemalý význam v boji za mír a bezpečnost národů. Imperialismu se nepodařilo zastavit onen proces, jenž vyústil v jisté zmírnění mezinárodního napětí po ukončení korejské války.

IV. NĚKTERÉ PROBLÉMY MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ V ASII A V AFRICE V DOBĚ KOREJSKÉ VÁLKY

V první části přednášky bylo poukázáno na to, jak se v letech 1949—1950 zostřily rozpory mezi imperialistickými zeměmi a koloniemi a závislými zeměmi. Tyto rozpory se v době korejské války nezmírnily. Naopak. Válka amerického imperialismu proti nezávislé Korejské lidově demokratické republice, podporovaná nejagresivnějšími kruhy mezinárodní imperialistické reakce, tyto rozpory zostřila. Hrdinný boj korejského lidu za nezávislost dodal osvobozeneckému boji národů koloniálních a závislých zemí nových sil. Proto boj koloniálních a závislých národů za svobodu se v době korejské války stále rozvíjel a dosahoval nových úspěchů.

V jihovýchodní Asii Vietnamská demokratická republika statečně hájila svou nezávislost v boji proti francouzským kolonisátorům a jejich spojencům. Na Blízkém a Středním Východě vzplanul ostrý boj mezi imperialismem a íránským a egyptským lidem. Na severu Afriky zesílily boj za svobodu Maroko, Tunisko, Alžírsko. Tento boj byl podporován veškerým pokrokovým lidstvem. Opíral se o podporu socialistických států, které otevřeně odhalovaly a pranýřovaly kolonialismus.

Poučný je boj íránského a egyptského lidu.

V březnu 1951 byl zavražděn íránský ministerský předseda generál Razmara. K této vraždě došlo v důsledku americko-anglických sporů o nadvládu v Iránu. Americká diplomacie se snažila odstranit Razmarovu proanglickou vládu, avšak místo ní byla zřízena vláda Mossadekova, která se rozhodla pro nezávislou národní politiku. 20. III. 1951 íránský senát schválil zákon o zestátnění naftového průmyslu. To byl rozhodující krok na cestě nezávislosti Iránu a současně i skvělý příklad pro jiné národy Asie a Afriky, bojující rovněž za svobodu. Tím více se mezinárodní imperialismus snažil o to, aby opět získal nadvládu nad Iránem.

Spojené státy se pokusily využít znárodnění íránské nafty ve svůj prospěch. Doufaly, že Irán nebude s to sám naftu těžit a pro-

dávat a že se proto bude musit obrátit s žádostí o pomoc na USA. Toho by USA přirozeně využily k tomu, aby se znárodnění íránské nafty stalo jen formou amerického panství nad íránskou naftou. Když se však jejich předpoklad nesplnil, spojily se Spojené státy s Anglií k boji proti Iránu a za zrušení zákona o znárodnění. Přirozeně, že i tohoto spojenectví využívaly pro své zájmy. Irán poměrně dlouho odolával. Avšak v srpnu 1953 se podařilo americko-anglickému imperialismu ve spolupráci s íránskou reakcí provést v Iránu státní převrat. S novou Zehediho vládou začal mezinárodní imperialismus vyjednávat. Irán brzy ztratil to, co v boji s imperialismem vydobyl. Přesto však statečný boj íránského lidu za nezávislost nebyl marný. Povzbudil k boji ostatní národy, zvláště na Blízkém a Středním Východě, zejména egyptský lid.

15. října 1951 zrušila egyptská vláda anglo-egyptskou smlouvu z roku 1936. Podle této smlouvy byl Egypt prohlášen za zcela nezávislý stát. Avšak šlo o pochybnou nezávislost; angličtí imperialisté vnutili tehdy bezbrannému Egyptu takové podmínky, jež jej učinily závislým na Anglii. Anglie měla právo udržovat v Egyptě svá vojska. Egypt byl nucen souhlasit s tím, že jeho zahraniční politika nebude v rozporu s anglickou. Egyptská armáda měla být početně slabá a pod kontrolou anglické vojenské misse. Sudan i nadále zůstával t. zv. anglo-egyptským kondominiem.

Je jasné, že egyptští vlastenci se nemohli smířit s takovou otrockou smlouvou, která byla Egyptu vnucena. V důsledku všenárodního boje proti této smlouvě zrušila egyptská vláda v říjnu 1951 smlouvu z roku 1936. Byla zrušena rovněž anglo-egyptská konvence z roku 1899 o společné anglo-egyptské správě Sudanu. Egyptský král byl prohlášen králem Egypta a Sudanu.

Zrušení anglo-egyptské smlouvy z roku 1936 podlomilo anglické panství v Egyptě a otevřelo Egyptu cestu k národní nezávislosti. To byl ovšem pouze začátek. Anglický imperialismus měl v Egyptě stále ještě významné posice: v zoně Suezského kanálu byla anglická vojska, angličtí imperialisté spolu s francouzskými vlastnili Suezský kanál atd. Bylo třeba dovést boj za nezávislost Egypta do konce. Tento boj narazil na dvě překážky: 1. mezinárodní (především anglický) imperialismus. 2. domácí reakce (královský dvůr, část buržoasie spjaté s imperialismem, velkostatkáři atd.).

Anglický imperialismus vystoupil proti Egyptu. Anglie zesílila početní stav svých vojsk v pásmu Suezského kanálu na 100.000 mužů, vojensky okupovala Port Said, Ismailii, El Kantar a zahájila politiku vojenských hrozeb vůči Egyptu. Hrozila dokonce vojenským pochodem na Káhiru.

Rovněž americký a francouzský imperialismus i imperialismus

jiných států vystoupily proti Egyptu. Nebylo ovšem mezi nimi jednoty. Americký imperialismus se snažil využít vypovězení anglo-egyptské smlouvy z roku 1936 pro své zájmy, podobně jako tomu bylo při znárodnění íránské nafty. Právě v té době vystoupily Spojené státy, Anglie, Francie a Turecko s návrhem na vytvoření t. zv. »Středovýchodního velení«. 13. 10. 1951 velvyslanci USA, Anglie, Francie a Turecka jednotlivě navštívili ministra zahraničních věcí Egypta a předali mu noty, v nichž žádali, aby byla anglo-egyptská smlouva z roku 1936 nahrazena dohodou o »Středovýchodním velení«. 10. 11. 1951 USA, Anglie, Francie a Turecko vydaly deklaraci o zásadách »Středovýchodního velení«. Co bylo cílem tohoto »velení«? Rozmístit na Blízkém a Středním Východě imperialistická vojska, využít Blízkého a Středního Východu pro vojenské plány NATO a zároveň zde upevnit kolonialismus. Nešlo tedy o obranu Blízkého a Středního Východu před »komunistickým nebezpečím«, což tvrdila imperialistická propaganda, nýbrž o naftu a o zapojení Blízkého a Středního Východu do agresivních plánů americko-anglo-francouzského imperialismu.

Egypt přirozeně odmítl tento plán, který byl jen jiným vydáním zotročující smlouvy z roku 1936. Rozdíl byl jen v tom, že dřívější výlučně anglické panství by bylo nyní vystřídáno společnou nadvládou mezinárodního imperialismu v čele s USA. Plán na vytvoření »Středovýchodního velení« ztroskotal. Hlavní zásluhu na ztroskotání plánu má egyptský lid i lid jiných arabských zemí. Nemalou úlohu však měly i rozpory mezi Spojenými státy, Anglií a Francií. Velký význam mělo rovněž stanovisko SSSR a ostatních socialistických států, které rozhodně vystupovaly proti realisaci nového agresivního plánu. Rovněž řada asijských zemí se postavila proti t. zv. »Středovýchodnímu velení«.

Ztroskotání plánu na vytvoření agresivního imperialistického bloku na Blízkém a Středním Východě, který byl namířen především proti Egyptu, naprosto neznamenalo, že se imperialismus vzdal boje proti Egyptu. Zvláště anglický imperialismus se snažil všemi možnými prostředky obnovit v Egyptě své panství. Za tohoto stavu bylo třeba rozhodných kroků se strany egyptské vlády v boji proti imperialistickým úkladům. Avšak tehdejší egyptská vláda, jakož i král Faruk se svým dvorem projevili krajní slabost, kolísavost a byli ochotni k ponižujícímu kompromisu s anglickým imperialismem. Král a vláda dokonce začali pronásledovat egyptský lid, dělníky, rolníky, vlastenecké důstojníky, inteligenci, maloburžoasii i národní buržoasii, bojující za úplnou nezávislost Egypta. Je jasné, že posice krále i vlády se tím oslabily, neboť se sami isolovali od lidu svou protilidovou politikou. V zemi

dozrávala krise. Tato krise vyvrcholila 23. července, kdy egyptští vlastenci v čele s illegální organisací v armádě »Svobodných důstojníků« vedenou plukovníkem Gamál Abdel Násirem a s podporou naprosté většiny egyptského lidu provedli státní převrat. Byla vytvořena nová vláda v čele s Ali Maherem. Moc byla fakticky soustředěna v rukou Revoluční rady vytvořené organisací »Svobodných důstojníků«. Král Faruk byl nucen vzdát se 26. července trůnu. Předsedou Revoluční rady byl generál Nagib. V řadách organisace »Svobodných důstojníků« nebylo známé osobnosti, jelikož se skládala z mladých důstojníků. Proto byl vybrán Nagib, který byl znám a oblíben u lidu i u armády, poněvadž byl v opozici proti dřívějším kompromisnickým vládám. Nagib se stal nejvyšším velitelem armády a po 6. září, kdy odstoupil Ali Maher z funkce předsedy vlády, stal se předsedou vlády. Když byl pak v červnu 1953 Egypt prohlášen republikou, stal se Nagib rovněž prezidentem.

Nová egyptská vláda vystupovala rozhodně v boji za upevnění nezávislosti Egypta. V únoru 1953 dosáhla prvního významného úspěchu. Byla podepsána anglo-egyptská dohoda o Sudanu, podle níž se Sudan měl do tří let rozhodnout, zda se chce spojit s Egyptem nebo zda vytvoří vlastní nezávislý stát.

Tak si Egypt v urputném boji s cizím imperialismem i s domácí reakcí krok za krokem probojovával nezávislost.*

Boj egyptského lidu za nezávislost, jakož i boj za nezávislost ostatních národů Asie a Afriky, pod jehož mohutnou silou se rozpadala koloniální soustava imperialismu, mohl být proto tak úspěšný, že se opíral o stále rostoucí sílu a jednotu světové socialistické soustavy.

* 19. října 1954 byla podepsána anglo-egyptská dohoda, upravující anglo-egyptské vztahy. Podle ní se Anglie zavázala, že do 20. června 1956 bude evakuovat svá vojska z pásma Suezského kanálu. Dohoda byla novým významným krokem na cestě k úplné nezávislosti Egypta na imperialismu.

Mezitím ovšem došlo v Egyptě k důležitým vnitřním událostem, jež byly součástí boje za jeho nezávislost. Došlo k rozporům mezi generálem Nagibem a Revoluční radou. Nagib podporoval řadu bývalých politiků a byl pro předčasné uspořádání voleb; tím byl fakticky proti Revoluční radě a pro návrat starého režimu, jelikož předčasné volby v době, kdy moc nového režimu nebyla ještě dostatečně upevněna, by nový režim podkopaly. Mezi Nagibem a Revoluční radou byly rovněž rozpory v otázce zrušení anglo-egyptské smlouvy z roku 1936. Nagib projevoval přílišný radikalismus, který byl ovšem ve skutečnosti jen zdánlivým radikalismem, neboť ve svých důsledcích znesnadňoval boj Egypta proti smlouvě z roku 1936. V důsledku těchto rozporů došlo v dubnu 1954 k tomu, že funkcí ministerského předsedy, předsedy Revoluční rady a vrchního velitele armády byl pověřen plukovník Gamál Abdel Násir. Později byl Nagib zbaven funkce prezidenta, jelikož byl ve spojení s reakční organisací »Muslimské bratrstvo«, která v říjnu 1954 organisovala neúspěšný atentát na Gamál Abdel Násira. 23. června 1956 egyptský lid zvolil naprostou většinou presidentem Násira.

V souvislosti s bojem národů Asie a Afriky za svobodu vystupuje do popředí jeden závažný a v mezinárodních vztazích nový jev: nezávislá zahraniční politika těch asijských a arabských států (Indie, Indonesie, Barma, Egypt a j.), které si po válce vybojovaly nezávislost na imperialismu.

Nezávislé státy, jež byly ještě nedávno podmaněny imperialismem, chápaly souvislost mezi kolonialismem a válečnými přípravami imperialismu na straně jedné a svou nezávislostí na straně druhé. Dokud existuje kolonialismus, dotud existuje pro tyto státy hrozba v podobě obnovy imperialistického panství. A přípravy imperialistických států na agresivní válku jsou obdobnou hrozbou: vždyť bylo a je jasné, že vládnoucí kruhy imperialistických států očekávaly od chystané války nejenom likvidaci světové socialistické soustavy a obnovení panství kapitalismu v zemích socialismu, ale i obnovení svého panství nad bývalými koloniálními zeměmi. Kromě toho před státy, jež v nedávné minulosti získaly nezávislost na imperialismu, stál neodkladný úkol, aby tuto politickou nezávislost podložily nezávislostí hospodářskou, t. j. aby skoncovaly se zaostalostí svých zemí, rozvinuly vlastní národní průmysl, modernisovaly zemědělství a zlomily vliv cizího kapitálu v zemi. Vše to vyžadovalo boj proti kolonialismu, boj proti útočným blokům a válečným přípravám imperialismu, boj za uskutečnění zásady mírového soužití a smírného řešení sporných mezinárodních otázek.

Z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že takové státy, jako Indie, Indonesie, Barma, Egypt a j., měly v základních mezinárodních otázkách v podstatě shodné zájmy se socialistickými státy. Tato okolnost způsobila, že proti imperialistické hrozbě nové války nestály pouze socialistické státy, nýbrž rovněž mnohé státy asijské a arabské — alespoň v základních otázkách, že se postupně utvářelo pásmo míru, zahrnující naprostou většinu obyvatelstva Asie, Evropy a Afriky.

Ostrý boj s imperialismem svedlo toto pásmo míru v koloniálních otázkách, zvláště na půdě OSN, které zejména asijské a arabské státy využívaly k boji proti kolonialismu.

Na IV. zasedání Valného shromáždění OSN se řešila otázka bývalých italských kolonií: Libye, Eritreje a Somálska. Sovětský svaz navrhl, aby Libyi byla ihned poskytnuta nezávislost včetně odvolání všech cizích vojsk a zrušení cizích vojenských základen v zemi. Eritrea měla být podle sovětského návrhu po dobu pěti let poručenským územím a po pěti letech nezávislým státem. Otázka Somálska měla být řešena obdobně. Tento sovětský návrh nebyl v OSN přijat. Avšak nebyly realisovány ani požadavky Anglie, která

se snažila s pomocí ostatních imperialistů získat bývalé italské kolonie pro sebe. Bylo rozhodnuto, že Libye bude nezávislým státem od 1. 1. 1952 (31. prosince 1951 byla vyhlášena nezávislost Libye). Eritrea byla rozdělena mezi Habeš (větší část) a Sudan. Bývalé italské Somálsko bylo dáno na dobu 10 let pod poručenství OSN s italskou správou.

Nejvíce se jednalo o koloniálních otázkách na VII. zasedání Valného shromáždění OSN v říjnu až prosinci 1952, a to hlavně o Maroku a Tunisku.

Na základě návrhu 13 asijských a arabských států byly otázky Maroka a Tuniska zařazeny na pořad VII. zasedání Valného shromáždění OSN proti vůli kolonisátorů, zvláště francouzských, kteří Maroko a Tunisko utlačovali a olupovali. Už sám fakt, že otázky Maroka a Tuniska byly na pořad Valného shromáždění zařazeny, byl významným vítězstvím v boji proti kolonisátorům, kteří byli isolováni, jelikož se za požadavek zařadit otázky na pořad postavila většina členských států OSN.

Společný návrh skupiny 13 asijských a arabských zemí žádal, aby Francie zastavila teror vůči bojovníkům za nezávislost a zahájila jednání se skutečnými představiteli lidu na základě práva na sebeurčení. Návrh, jak vidět, byl umírněný. Přesto se kolonisátoři postavili rozhodně proti němu. Socialistické státy podporovaly návrh asijských a arabských států. Kolonisátorům se však podařilo hrozbami, sliby a podobně přimět země Latinské Ameriky k tomu, aby podporovaly jejich politiku v marocké a tuniské otázce. Tímto způsobem se kolonisátorům podařilo, že Valné shromáždění (rozdílem pouhých tří hlasů) zamítlo návrh 13 asijských a arabských zemí.

Jestliže se kolonisátorům podařilo ovlivnit země Latinské Ameriky při hlasování o otázce Tuniska a Maroka, nepodařilo se jim získat podporu těchto zemí při hlasování o právu národů na sebeurčení a o informacích, jež jsou koloniální mocnosti povinny předkládat OSN o tom, do jaké míry bylo právo na sebeurčení uplatněno v poručenských zemích a v ostatních územích pod jejich správou. Valné shromáždění rozhodlo proti vůli kolonisátorů tak, že každý národ má právo na sebeurčení a že koloniální mocnosti musí informovat OSN, jak je toto právo uplatňováno v poručenských územích a v zemích pod správou imperialistických států.

Kolonisátoři byli poraženi i v otázce znaků, které odlišují území se skutečnou samosprávou od území nesamosprávných. To byla důležitá otázka, neboť správné definování samosprávných území znemožňuje kolonisátorům, aby se vyhnuli poskytnutí skutečné samosprávy pod rouškou samosprávy fiktivní.

VII. zasedání Valného shromáždění OSN rozhodlo proti vůli kolonisátorů rovněž o tom, že má být prodloužena činnost zvláštního výboru pro průzkum informací o poručenských územích. Proti vůli kolonisátorů byla přijata také resoluce o účasti zástupců domorodého obyvatelstva v tomto výboru.

Jak vidět, na VII. zasedání Valného shromáždění OSN utrpěli kolonisátoři v čele s USA, Anglií a Francií porážku. Asijské a arabské státy, podporované socialistickými státy, dosáhly významného vítězství. Tato okolnost upevnila společenství zájmů mezi těmito státy a státy socialistickými. Naproti tomu způsobila další isolaci imperialismu v masách lidu Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Ukázala jeho pravou tvář a současně v praxi dokázala, že jednotný postup všech protiimperialistických sil je s to zmařit plány imperialismu.

V. NĚKTERÉ DALŠÍ OTÁZKY

Zostřené mezinárodní napětí v době korejské války se projevilo při řešení všech sporných mezinárodních otázek.

Projevilo se rovněž v Organisaci spojených národů.

Od konce roku 1949 do ukončení korejské války se konala čtyři zasedání Valného shromáždění OSN: IV. řádné zasedání od 29. září do 10. prosince 1949; V. zasedání od 19. září 1950 do 5. listopadu 1951; VI. zasedání od 6. listopadu 1951 do 5. února 1952; VII. zasedání se konalo na třikrát — od 14. října do 22. prosince 1952, od 24. února do 23. dubna 1953 a od 17. do 28. srpna 1953.

Tato zasedání jsou neobyčejně poučná.

Nejzávažnější otázkou byla přirozeně otázka korejská. Kromě korejské otázky se projednávala řada dalších významných otázek, jako: odzbrojení, přijímání nových členů, uznání zákonných práv ČLR v OSN, koloniální otázky a mnohé jiné významné otázky.

Sovětský svaz, Ukrajinská sovětská socialistická republika, Běloruská sovětská socialistická republika, Polská lidová republika a Československá republika se na půdě OSN snažily o to, aby Organisace spojených národů opravdu plnila svůj úkol: hájit mír a bezpečnost ve světě smírným řešením sporných mezinárodních otázek, jež je povinna řešit.

Veliký význam mají návrhy sovětské vlády předložené na IV., V. a VI. zasedání Valného shromáždění OSN a návrh vlády Polské lidové republiky předložený na VII. zasedání Valného shromáždění.

Návrhy sovětské vlády a vlády Polské lidové republiky obsahují konkretní opatření, jež bylo třeba uskutečnit v zájmu zmírnění mezinárodního napětí a upevnění míru a bezpečnosti národů:

1. ukončení korejské války v souladu s národními zájmy korejského lidu včetně odchodu všech cizích vojsk z Koreje;

2. zákaz zbraní hromadného ničení, snížení zbrojení a stavu ozbrojených sil a přísná kontrola těchto opatření. Otázka zákazu zbraní hromadného ničení vystoupila do popředí zvláště proto, poněvadž vládnoucí kruhy USA hrozily, že této zbraně použijí, »bude-li to nutné«. Koncem listopadu 1950 tehdejší president Spoje-

ných států amerických Truman na tiskové konferenci prohlásil, že se Spojené státy nehodlají vzdát svého poslání v Koreji a uvažují o použití atomové zbraně proti Čínské lidové republice, »bude-li to nutné«;

3. odsouzení útočných vojenských bloků a zrušení vojenských základen na území jiných států;

4. uzavření paktu na obranu míru mezi pěti velmocemi;

5. odsouzení příprav a propagandy třetí světové války;

6. podepsání a ratifikace ženevského protokolu z roku 1925, který staví mimo zákon bakteriologické zbraně. To bylo důležité vzhledem k tomu, že Spojené státy použily tyto zbraně proti Korejské lidově demokratické republice a Čínské lidové republice. Spojené státy byly tehdy vedle Japonska jedinou z velmocí, jež neratifikovala ženevský protokol z roku 1925.

Návrhy Sovětského svazu a Polské lidové republiky vytvářely reálný podklad pro smírné řešení sporných mezinárodních otázek, což by se kladně projevilo na celé mezinárodní situaci. Diplomacie imperialistických států a států na nich závislých tyto návrhy zamítla a znemožnila jejich přijetí v OSN.

Diplomacie imperialistických států však nezůstala pouze u toho. V té době zejména diplomacie Spojených států amerických bezohledně prosazovala v OSN takové návrhy, jejichž smyslem bylo zneužívat OSN pro politiku imperialistické expanse a agrese, učinit z OSN nástroj imperialistů. V době korejské války diplomacie USA, Anglie, Francie i jiných imperialistických států s pomocí států na nich závislých hrubě porušovala Chartu OSN a zneužívala OSN. Na V. zasedání Valného shromáždění Organisace spojených národů navrhly delegace sedmi států (Spojené státy americké, Velká Britannie, Francie, Kanada, Turecko, Filipiny a Uruguay) společný návrh resoluce o t. zv. programu kolektivních opatření v zájmu kolektivní bezpečnosti. Nešlo ovšem o kolektivní bezpečnost. Cílem autorů bylo přeměnit OSN v nástroj imperialistické, především americké diplomacie. Podle tohoto programu dostává sedm libovolných členů Rady bezpečnosti právo kdykoli rozhodnout o svolání mimořádného zasedání Valného shromáždění OSN a toto shromáždění může projednávat otázky, jež podle Charty patří do kompetence Rady bezpečnosti. V. zasedání Valného shromáždění OSN přes odpor socialistických států tuto resoluci přijalo. Tato resoluce je hrubým porušením Charty OSN a nemá proto zákonného podkladu. Socialistické státy tuto resoluci oprávněně neuznávají a neřídí se jí. Resoluce umožňuje imperialistické diplomacii zneužívat OSN a pomocí hlasovací mašinerie činit z OSN svůj nástroj. Přesto je ovšem třeba poznamenat, že diplomacii USA a ostatních

imperialistických států se nepodařilo likvidovat zásadu jednomyslnosti velmocí a rovněž se jí nepodařilo likvidovat Radu bezpečnosti s jejími významnými funkcemi. V některých otázkách, jako zejména v několika otázkách koloniálních, o čemž již byla řeč, se podařilo osvobodit OSN z vlivu imperialistické diplomacie a tím ji dostat na správnou cestu, na cestu obhajoby míru, bezpečnosti a nezávislosti národů. To ovšem byly vzácné případy. Avšak takové případy byly a svědčí o tom, že jednotná fronta všech mírumilovných a osvobozeneckých sil je s to dosáhnout i na půdě OSN jistých úspěchů v boji za mír a bezpečnost národů.

Důležité místo v činnosti OSN zaujímala t. zv. čínská otázka. Tato otázka vznikla ihned po vyhlášení Čínské lidové republiky. Čínská lidová republika se oprávněně hlásila o svá zákonná práva v OSN a požadovala, aby z OSN odešel zástupce Kuomintanu, který zastupoval jen hrstku poražených čínských kontrarevolucionářů.

Spojené státy americké podporovány řadou dalších imperialistických a závislých států však od počátku vystupovaly proti uznání práv Čínské lidové republiky v OSN a v rozporu s Chartou držely v OSN kuomintance. Nespokojily se však jen tím, byly iniciátory dvou resolucí namířených proti Čínské lidové republice, které rovněž hrubě porušovaly Chartu OSN. Byly to resoluce, podle nichž byla ČLR označena za agresora v souvislosti se zásahem čínských lidových dobrovolníků v korejské válce a na dodávky ČLR bylo uvaleno embargo. Vinou Spojených států a států, které je podporují, nemůže dosud ČLR uplatnit svá zákonná práva v OSN a naproti tomu jsou v OSN neoprávněně zástupci čínských kontrarevolucionářů.

Přestože Spojeným státům se podařilo vnutit OSN resoluce namířené proti ČLR a že se jim podařilo znemožnit, aby ČLR uplatnila v OSN svá zákonná práva, dosáhla ČLR a celý pokrokový svět v t. zv. čínské otázce významného úspěchu.

Sovětská delegace navrhla, aby na pořad jednání OSN byl dán »Protest SSSR proti agresi Spojených států vůči Číně«. Proti vůli Spojených států byla tato otázka zařazena na pořad OSN. Rovněž proti vůli Spojených států bylo rozhodnuto, aby se projednávání této otázky účastnili zástupci ČLR. Zástupci ČLR se skutečně jednání účastnili a na základě nezvratných skutečností odhalili americký imperialismus jako agresora.

V řadě otázek, jež byly ovlivněny zostřeným mezinárodním napětím v době korejské války, zaujímá velmi důležité místo japonská otázka.

V prvé části této práce bylo uvedeno, že 8. září 1951 byla na konferenci v San Francisku podepsána »mírová smlouva s Japon-

skem«. Právem byla tato smlouva nazvána separátní smlouvou, ignorující jak zájmy lidu japonského, tak zájmy národů Dálného Východu a jihovýchodní Asie.

Začátkem července 1951 zaslala vláda USA vládám 15 států návrh mírové smlouvy s Japonskem. Již to porušovalo mezinárodní dohody o Japonsku. Podle těchto dohod měl být zachován tento postup: návrh smlouvy vypracují velmoci společně a dají jej ke schválení mírové konferenci. Spojené státy vypracovaly jednostranný návrh mírové smlouvy bez ohledu na ostatní velmoci a mimo to zaslaly tento návrh 15 státům, při čemž opominuly Čínskou lidovou republiku a jiné státy, které trpěly japonskou agresí a přinesly veliké oběti v boji proti ní. Americký návrh porušil i zásadu, podle níž se vypracování mírové smlouvy s Japonskem od začátku až do konce měla účastnit japonská vláda.

Sovětský svaz v červenci 1951 vystoupil proti tomuto postupu vlády USA. Zároveň sovětská vláda formulovala hlavní zásady, podle nichž se mělo o mírové smlouvě jednat a podle nichž měla být uzavřena. Šlo o tyto zásady:

1. smlouva musí být všestranná, t. j. ani jedna ze zemí, jež se účastnila války s Japonskem, nesmí být vyloučena z příprav mírové smlouvy;

2. smlouva musí být vypracována na základě káhirské deklarace, postupimské deklarace a jaltské dohody o vstupu SSSR do války proti Japonsku.

Tyto zásady byly podporovány vládou ČLR a vládami ostatních lidově demokratických zemí.

Avšak vláda Spojených států ignorovala sovětské stanovisko. V srpnu 1951 vláda Spojených států zveřejnila svůj návrh smlouvy s Japonskem a zároveň svolala mírovou konferenci do San Franciska. Na konferenci nebyla pozvána vláda ČLR. Vlády Indie a Barmy odmítly účast. To znamená, že vlády zastupující absolutní většinu obyvatelstva Asie se konference neúčastnily.

Sovětský svaz, Polská lidová republika a Československá republika vyslaly své zástupce na sanfranciskou konferenci. Využily této konference k tomu, aby jednak odhalily agresivní podstatu amerického návrhu mírové smlouvy s Japonskem a jednak objasnily své návrhy na spravedlivou mírovou smlouvu s Japonskem.

Konference v San Francisku se konala od 4. do 8. září 1951.

Spojené státy předložily návrh z července 1951.

Tento návrh všestranně kritisovali zástupci SSSR, Polska a Československa:

1. Návrh ignoroval demilitarisaci a demokratisaci Japonska. Neobsahoval žádná omezení v rozvoji japonských ozbrojených sil

a neposkytoval záruky těm, kdož se v minulosti stali obětí japonské agrese. Neobsahoval rovněž záruky proti fašismu a na obranu demokracie v Japonsku.

2. Návrh poškozoval zájmy japonského lidu. Neřešil otázku odchodu okupačních vojsk, čímž umožňoval okupaci Japonska. Část mateřského japonského území byla podle tohoto návrhu pod rouškou poručenství OSN dána Spojeným státům.

3. Návrh ignoroval zájmy SSSR, ČLR a jiných států, které přinesly značné oběti v boji s japonským militarismem. To se týká územních otázek, jako jsou Tajvan, souostroví Penhu, jižní Sachalin a Kurilské ostrovy. Návrh sice hovoří o tom, že se Japonsko těchto ostrovů zříká, ale neřeší otázku, komu mají patřit.

4. V ekonomické oblasti americký návrh mírové smlouvy s Japonskem vyhovoval zájmům amerického imperialismu a na druhé straně poškozoval zájmy japonského lidu i lidu SSSR, ČLR a řady zemí jihovýchodní Asie, které se staly obětí japonské agrese.

Socialistické státy se přirozeně neomezily pouze na kritiku amerického návrhu. Navrhly řadu doplňků, jejichž přijetí by učinilo z amerického návrhu smlouvy spravedlivou, skutečně mírovou smlouvu s Japonskem.

Podle těchto návrhů by Japonsko smělo mít ozbrojené síly pouze pro svou obranu. Japonský průmysl by se rozvíjel jen s ohledem na mírové potřeby země. Z Japonska by byla stažena okupační vojska. Japonsko by se nesmělo účastnit koalic namířených proti státům, jež s ním byly ve válce. Suverenita Japonska se měla vztahovat na území, jež bylo japonské před zahájením agrese japonského imperialismu koncem minulého století. Japonsko dostávalo možnost svobodně rozvíjet své hospodářství i svůj zahraniční obchod.

Sanfranciská konference zamítla návrhy SSSR, Polska a Československa a přijala americký návrh.

Americká diplomacie dosáhla pochybného úspěchu. Vždyť s jejím návrhem vyslovili souhlas pouze její spojenci z NATO a ty státy, jež jsou nejvíce závislé na imperialismu. Naproti tomu SSSR, Polsko a Československo se postavily proti. ČLR nebyla vůbec pozvána, Indie s Barmou se neúčastnily, a tudíž smlouvu rovněž nepodepsaly. To znamená, že smlouva je v pravém smyslu slova smlouvou separátní, nikoli všestrannou mírovou smlouvou, neboť vlády většiny obyvatelstva světa a zdrcující většiny obyvatelstva Asie se postavily proti této smlouvě. K tomu ovšem vláda USA pramálo přihlížela. Jí šlo v té době hlavně o to, aby mohla pokračovat v okupaci Japonska a zároveň obnovit japonský militarismus, jehož by bylo možno využít proti SSSR, Čínské lidové republice,

Korejské lidově demokratické republice, Mongolské lidové republice a revolučnímu hnutí v Asii. Tomu nasvědčuje skutečnost, že v den podpisu sanfranciské smlouvy byl podepsán americko-japonský bezpečnostní pakt a později americko-japonská administrativní dohoda, podle nichž jsou v Japonsku rozmístěna americká vojska a vytvářeny americké vojenské základny.

VI. HLAVNÍ SPOLEČENSKÉ SÍLY, O NĚŽ SE OPÍRALY SSSR A OSTATNÍ SOCIALISTICKÉ STÁTY V BOJI ZA ZMÍRNĚNÍ MEZINÁRODNÍHO NAPĚTÍ

V závěru první části této přednášky bylo řečeno, že v důsledku vytrvalého úsilí socialistických států v čele se Sovětským svazem byla v červenci 1953 ukončena válka v Koreji a po prvé od konce druhé světové války se mezinárodní napětí, které se až do této doby neustále stupňovalo, v jisté míře uvolnilo. Zároveň byly uvedeny čtyři hlavní společenské síly, o něž se socialistické státy opíraly v boji za mírové soužití a smírné řešení sporných mezinárodních otázek. Podívejme se nyní na tyto síly konkretněji.

a) ROSTOUCÍ SÍLA SVĚTOVÉ SOCIALISTICKÉ SOUSTAVY A JEDNOTA SOCIALISTICKÝCH STÁTŮ

V boji za upevnění míru a bezpečnosti národů, za mírové soužití a smírné řešení sporných mezinárodních otázek se Sovětský svaz a ostatní socialistické státy opíraly především o svou stále rostoucí hospodářskou, politickou a ideologickou sílu a o vzájemnou jednotu.

Od roku 1950 do roku 1953 soustavně rostla průmyslová moc socialistických států.

Pro Sovětský svaz, který již v roce 1950 vyráběl v průmyslu o ¾ více než v roce 1940, byla léta 1951—1953 prvními třemi lety páté pětiletky. Od konce roku 1950 do konce roku 1953 vzrostla průmyslová výroba SSSR téměř o polovinu.[29]

Průmyslová výroba evropských lidově demokratických států vzrostla od konce roku 1950 do konce roku 1953 o více než 70 %. Koncem roku 1953 byla více než třikrát vyšší než v roce 1937.[30] Pro Německou demokratickou republiku, která do roku 1950 obnovila své hospodářství, byla léta 1951—1953 prvními lety první pětiletky, během níž se celkový objem průmyslové výroby zdvojnásobil.

Čínská lidová republika dokončila v roce 1952 obnovu národního

[29] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 67.

[30] *Hospodářské soutěžení mezi socialismem a kapitalismem*, SNPL 1956, str. 32.

hospodářství a v roce 1953 zahájila první čínský pětiletý plán. Obrovský rozvoj národního hospodářství a kultury v Čínské lidové republice měl nesmírný význam zejména pro Asii. Asie se dostala na práh nového života, netušeného rozvoje ve všech oblastech.

Ruku v ruce s rozvojem průmyslu se v socialistických státech rozvíjelo i zemědělství a doprava, rostla hmotná a kulturní úroveň lidu. Přirozeně, že proces tak rychlého růstu nebyl bez závad. Avšak ve svém celku se národní hospodářství a kultura socialistických států vyvíjely soustavně vpřed.

Tento proces růstu byl provázen rozvojem vzájemné spolupráce, přátelství a pomoci mezi socialistickými státy na zásadách rovného s rovným, vzájemných výhod, vzájemného respektování a nevměšování. Ideologickým základem toho byl proletářský internacionalismus a socialistické vlastenectví.

Z řady významných faktů tohoto druhu je nejvýznamnější rozvoj sovětsko-čínských vztahů.

Již druhý den po vyhlášení Čínské lidové republiky, 2. října 1949, Sovětský svaz (a postupně i ostatní socialistické státy) uznal Čínskou lidovou republiku a navázal s ní diplomatické styky. Styky mezi ČLR a SSSR byly od samého začátku přátelské, vpravdě bratrské.

Sovětský svaz a Čínská lidová republika uzavřely smlouvu o přátelství, spojenectví a vzájemné pomoci, která byla podepsána 14. února 1950 v Moskvě.

SSSR a ČLR se vzájemně zavázaly, že povedou společný boj za mír a bezpečnost národů a že podniknou všechny potřebné kroky k tomu, aby znemožnily opakování agrese se strany Japonska. Kdyby SSSR nebo Čínská lidová republika byly napadeny Japonskem nebo státy s ním spolčenými, poskytnou si veškerou vzájemnou pomoc. SSSR a ČLR se zavázaly, že budou společně s ostatními spojenci z doby války usilovat o uzavření mírové smlouvy s Japonskem, že se nezúčastní žádných koalicí či akcí namířených proti jednomu z nich, že se budou společně radit o všech důležitých mezinárodních otázkách a že budou rozvíjet a upevňovat vzájemné hospodářské a kulturní styky. Doba platnosti smlouvy byla stanovena na 30 let.

Zároveň s touto spojeneckou smlouvou byly podepsány důležité dohody: o Čínské čančunské železnici, o Port Arturu a Dálném a o tom, že Sovětský svaz poskytne dlouhodobý úvěr vládě ČLR.

V dohodě o Čínské čančunské železnici, o Port Arturu a Dálném vyslovila sovětská vláda souhlas s tím, že předá vládě ČLR všechna svá práva na společnou správu železnice, která vede z Charbinu do Port Arturu. Sovětská vláda se zavázala předat ČLR společně spra-

vovanou vojenskou námořní základnu Port Artur i všechna zařízení v oblasti základny po uzavření mírové smlouvy s Japonskem, nejpozději však do konce roku 1952. Po uzavření mírové smlouvy s Japonskem měla být projednána i otázka Dálného.

Tato dohoda byla splněna. 31. prosince 1952 byla předána vládě Čínské lidové republiky čančunská železnice. Pokud jde o Port Artur, byla z iniciativy vlády ČLR 15. září 1952 podepsána nová dohoda, podle níž se společné používání vojenské námořní základny v Port Arturu prodlužovalo až do uzavření mírové smlouvy s Japonskem. To bylo dohodnuto vzhledem k tomu, že se na Dálném Východě zostřila situace po přepadení Korejské lidově demokratické republiky a že v září 1951 byla uzavřena separátní smlouva s Japonskem, kterou přirozeně SSSR a ČLR neuznávaly. Otázka Port Arturu byla s konečnou platností řešena u příležitosti návštěvy delegace sovětské vlády a KSSS na oslavách pátého výročí vyhlášení Čínské lidové republiky v roce 1954. Od května 1955 je vojenská námořní základna Port Artur plně v rukou vlády ČLR.

Podle dohody o poskytnutí úvěru půjčil Sovětský svaz Čínské lidové republice 300 milionů dolarů na zakoupení zařízení pro elektrárny, pro hutní a strojírenské závody, pro uhelné a rudné doly, dopravní zařízení a pod. v Sovětském svazu. Úvěr byl poskytnut na 1% roční úrok. SSSR dále předal ČLR japonský majetek v severovýchodní Číně, který byl podle platných mezinárodních dohod sovětskou válečnou kořistí.

Obdobně jako se rozvíjela spolupráce, přátelství a spojenectví mezi SSSR a ČLR, rozvíjely se přátelství, spolupráce a spojenectví mezi SSSR, ČLR a ostatními socialistickými státy.

b) OSVOBOZENECKÉ HNUTÍ NÁRODŮ KOLONIÁLNÍCH A ZÁVISLÝCH ZEMÍ A AKTIVNÍ POLITIKA NEUTRALITY A MÍROVÉHO SOUŽITÍ ŘADY ASIJSKÝCH A AFRICKÝCH NEZÁVISLÝCH STÁTŮ

Tato otázka byla již předmětem výkladu čtvrté kapitoly. Na tomto místě se omezuji proto na zdůraznění té skutečnosti, že boj národů koloniálních a závislých zemí za svobodu byl (a stále je) jednou z nejdůležitějších společenských sil v boji za mír a bezpečnost národů na celém světě.

c) BOJ DĚLNICKÉ TŘÍDY A OSTATNÍCH PRACUJÍCÍCH VE STŘEDISCÍCH KAPITALISMU ZA MÍR, DEMOKRACII A CHLÉB

Vnitřní politika imperialistických států — zesílený teror vůči pracujícím — i zesílená útočnost v zahraniční politice vyvolaly

odpor v masách lidu. V letech 1950—1953 se s úspěchem rozvíjelo ve střediscích kapitalismu, zvláště ve Francii a Italii, mírové hnutí. Důležité místo v tomto hnutí zaujímají: II. světový kongres obránců míru v listopadu ve Varšavě a Kongres národů na obranu míru v prosinci 1952 ve Vídni, jakož i zasedání Světové rady míru, vytvořené na varšavském kongresu. Nejvýznamnějšími bojovými akcemi byly: podpisová kampaň za zákaz atomové zbraně, organisovaná na základě výzvy Stálého výboru světového kongresu obránců míru z jeho stockholmského zasedání v roce 1950 a lidové hlasování za pakt míru mezi pěti velmocemi, organisované podle rozhodnutí berlínského zasedání Světové rady míru v únoru 1951. Veliký význam měla rovněž »Zpráva komise Mezinárodního sdružení demokratických právníků o vyšetření válečných zločinů, jichž se dopustily v Koreji ozbrojené síly USA, a o použití bakteriologických zbraní Američany v Koreji a v Číně«, kterou přednesl 16. dubna 1952 na zasedání Rady mezinárodního sdružení demokratických právníků ve Vídni profesor Brandweiner.

V západní Evropě se rozvíjela řada bojových lidových akcí proti agresivní politice USA a ostatních imperialistických států. Na příklad hnutí proti vykládání lodí s americkou výzbrojí a výstrojí (Rotterdam v lednu 1950), nebo masové demonstrace proti příjezdu amerických vedoucích vojenských osobností (Řím a Paříž v lednu 1951 — Eisenhowerova misse).

V některých zemích se rozvíjel aktivní odpor proti tomu, že ve státním rozpočtu byly plánovány veliké částky na vojenská vydání. V dubnu 1951 podali A. Bevan (ministr práce) a H. Wilson (ministr obchodu) demisi na protest proti novému anglickému rozpočtu. 6. července 1952 se ve Švýcarsku konalo referendum o návrhu financování zbrojního programu předloženého federální radou. 352.205 voličů hlasovalo proti a jen 256.035 hlasovalo pro. Návrh byl zamítnut.

V západní Evropě se boj lidu soustřeďoval především proti remilitarisaci západního Německa. Odpor nebyl přirozeně všude stejný. Nejsilnější byl ve Francii, kde se dělnická třída ve své většině osvobodila od vlivu pravicových socialistů a kde hrozba nebezpečí se strany německého imperialismu je zvlášť citelná i zřejmá. Menší byl odpor tam, kde je většina dělnické třídy pod vlivem pravicových socialistů. Důležité bylo, že boj za mír měl vzestupnou tendenci.

Ruku v ruce s bojem za mír se rozvíjel odpor proti pokusům vládnoucích kruhů imperialistických států o okleštění demokratických práv, proti teroru ve vnitřní politice.

V září 1951 se konaly v Austrálii volby, v nichž se rozhodovalo o zákazu komunistické strany. Australský lid znemožnil zákaz Komunistické strany Austrálie. 22. září 1951 hlasovalo proti zákazu KS 1,873.000 a pro 1,708.000 voličů.

30. března 1953 byla v Itálii generální stávka proti reakční reformě volebního zákona.

Pracující bojovali rovněž za své hmotné zájmy.

Jestliže v šesti hlavních kapitalistických státech (USA, Anglie, Francie, NSR, Japonsko a Itálie) došlo v roce 1951 k poklesu nezaměstnanosti ve srovnání s rokem 1950 ze 7,270.700 na 5,823.000, pak v roce 1952 počet nezaměstnaných opět stoupl na 5,966.200.[31] Militarisace a válka nebyly s to likvidovat nezaměstnanost. Zatím co rostly zisky monopolistů, postavení pracujících se nelepšilo, naopak v mnohém směru bylo horší. Proto se rozvíjel stávkový boj. Roku 1953 dosáhl celkový počet stávkujících 10,288.000.[32] Ve Spojených státech dosáhl počet stávkujících takové výše jako v roce 1950, v Anglii, Francii a v Itálii byl mnohem vyšší. Jedině v NSR došlo k poklesu.

Neobyčejně důležité bylo také to, že do boje za mír a demokratická práva byly zapojovány stále širší a širší vrstvy lidí včetně nejvýznamnějších představitelů vědy a umění.

V květnu 1950 Svaz britských vědeckých pracovníků na své výroční schůzi protestoval proti tomu, že francouzská vláda v dubnu 1950 zbavila F. Joliot-Curie funkce vysokého komisaře v ústavu pro bádání o atomové energii. V prosinci 1952 280 význačných představitelů amerického politického a kulturního života zaslalo žádost presidentu Trumanovi, aby amnestoval vedoucí funkcionáře KS USA, odsouzené podle Smithova zákona.

Obětavý boj značné části lidu ve střediscích kapitalismu měl rovněž velký význam v hnutí proti hrozbě války, za mír a bezpečnost národů.

d) ROZPORY MEZI IMPERIALISTICKÝMI STÁTY

V letech 1950—1953 došlo k dalším významným změnám ve vztazích mezi imperialistickými státy, zejména mezi šesti hlavními: Spojenými státy, Anglií, Francií, NSR, Japonskem a Itálií. Všimněme si opět nejdříve některých čísel o ekonomice těchto největších imperialistických států;

[31] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 511.

[32] *BIKI* z 28. 2. 1956, příloha č. 4.

Index průmyslové výroby (1937 se rovná 100)[33]

Země	1937	1950	1951	1952	1953
Spojené státy	100	183	196	202	217
Anglie	100	124	128	124	132
NSR (1936 = 100)	100	114	135	144	159
Francie	100	113	129	134	130
Japonsko	100	69	93	103	125
Italie	100	125	143	144	159

Vývoz v milionech dolarů (v závorce je uvedena bilance zahraničního obchodu)[34].

Země	1937	1950	1951	1952	1953
Spojené státy	3.311	10.149	14.888	15.053	15.660
	(+ 209)	(+ 1.296)	(+ 3.967)	(+ 4.238)	(+ 4.786)
Anglie	2.630	6.088	7.229	7.237	7.230
	(— 2.182)	(— 981)	(— 3.348)	(— 2.098)	(— 1.836)
NSR	—	1.976	3.463	4.002	4.389
		(— 721)	(— 28)	(+ 188)	(+ 618)
Francie	957	3.037	4.084	3.827	3.782
	(— 747)	(+ 7)	(— 373)	(— 499)	(— 160)
Japonsko	1.200	820	1.355	1.273	1.275
	(— 163)	(— 154)	(— 689)	(— 755)	(— 1.135)
Italie	550	1.199	1.649	1.386	1.507
	(— 184)	(— 247)	(— 519)	(— 950)	(— 913)

Z uvedených čísel, i když přirozeně nemohou dát plný obraz o vývoji ekonomiky hlavních kapitalistických států, vyplývá jeden nezvratný fakt: hospodářství těchto států se vyvíjelo krajně nerovnoměrně.

Od konce roku 1950 do konce roku 1953 se průmyslová výroba kapitalistických států vcelku zvětšila o 19 %. Z toho průmyslová výroba Japonska o 82 %, NSR o 39 %, USA o 19 %, Francie o 14 % a Anglie o 6 %.

Podobně je tomu i s vývozem zboží.

Od konce roku 1950 do konce roku 1953 se zvětšil vývoz kapitalistických států vcelku asi o 30 %. Z toho vývoz západoněmecký asi o 121 %, japonský o 50 %, americký o 35 %, francouzský o 25 procent a anglický pouze asi o 20 %.

Při tom je pozoruhodné, že Anglie a Francie měly stále vysokou pasivní bilanci svého zahraničního obchodu. Naproti tomu USA značně zvýšily svou aktivní bilanci a NSR má od roku 1952 soustavně aktivní bilanci svého zahraničního obchodu. Kromě toho je si třeba všimnout také toho, že USA a NSR soustavně zvyšovaly

[33] *Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí*, UTEIN 1956, str. 67.

[34] *Tamtéž*, str. 440, 441, 443.

svůj vývoz, naproti tomu se anglický vývoz v roce 1953 snížil, francouzský se snížil v roce 1952 i v roce 1953.

Následkem tohoto krajně nerovnoměrného vývoje se opět změnil poměr sil mezi hlavními kapitalistickými státy.

Jestliže v letech 1945—1949 se poměr sil mezi USA, Anglií a Francií změnil ve prospěch Anglie a Francie a v neprospěch USA, pak v letech 1950—1953 se poměr sil změnil naopak v neprospěch Anglie a Francie a ve prospěch USA.

Jestliže v roce 1950 bylo možno konstatovat, že německý a italský imperialismus se za 4—5 let po válce opět stal nebezpečným konkurentem (zvláště pro Anglii a Francii) na světovém kapitalistickém trhu, pak nyní můžeme konstatovat, že byly již v podstatě zcela obnoveny ekonomické síly německého a italského imperialismu a že vyrostl nebezpečný konkurent rovněž v imperialismu japonském.

Je jasné, že tyto změny nebyly bez vlivu na vztahy mezi hlavními kapitalistickými státy.

Na jedné straně rostlo společenství zájmů mezinárodní imperialistické reakce tváří v tvář rostoucí síle a jednotě světové socialistické soustavy a rostoucímu revolučnímu osvobozeneckému hnutí v Asii a Africe. Na druhé straně však následkem působení zákona nerovnoměrného vývoje se měnil poměr sil mezi vedoucími imperialistickými státy, poražení — Německo, Japonsko a Italie — se navrátili jako nebezpeční konkurenti na světový kapitalistický trh. Zostřil se boj o trhy a zdroje surovin, zostřily se rozpory mezi USA, Anglií, Francií, NSR, Japonskem a Italií. Taková fakta, jako ostrá kritika na adresu francouzských spojenců, především na adresu USA, kterou pronesl president Francouzské republiky Vincent Auriol 25. října 1952 u příležitosti otevření přehrady v Bollenu, tomu nasvědčují.

Rozpory mezi USA a ostatními imperialistickými státy se zejména jasně projevily v jedné z nejdůležitějších otázek mezinárodních vztahů, v obchodě mezi socialistickými a kapitalistickými státy. Spojené státy se bezohledně prosazovaly vůči svým spojencům z NATO na světovém kapitalistickém trhu. Zároveň však prováděly politiku embarga a diskriminace vůči socialistickým státům a nutily k tomu i ostatní kapitalistické státy včetně největších. Na jedné straně USA vytlačovaly své partnery z kapitalistického trhu a na druhé straně se vytlačovaní měli rovněž zříci výhodných obchodních styků se socialistickými státy. Za takových okolností přirozeně docházelo k rozporům v otázce obchodu se socialistickými státy mezi státy imperialistickými, mezi USA na straně jedné, Anglií, Francií, Japonskem a jinými na straně druhé.

V srpnu 1952 japonský ministr zahraničního obchodu a průmyslu Takahaši řekl zástupcům tisku, že USA chtějí, aby Japonsko zavedlo přísné omezení obchodu s Čínou a aby žádalo USA o souhlas k vývozu zboží do Číny. Zdůraznil, že Japonsko se nemůže pokládat za nezávislé, bude-li se musit v otázkách vývozu po každé dotazovat na přání Washingtonu.

Socialistické státy podporovaly každý krok k rozvoji obchodních styků se státy kapitalistickými. V tom směru měla velký význam moskevská hospodářská konference, konaná od 3. do 12. dubna 1952 z iniciativy Světové rady míru.

Významně přispěla k rozvoji obchodních styků mezi státy socialistickými a kapitalistickými francouzsko-sovětská obchodní dohoda z června 1953 o výměně zboží na tři léta, při čemž již prvního roku mělo být vyměněno zboží s každé strany za 12 miliard francouzských franků.

Rovněž Anglie začala pomýšlet na obchod se socialistickými státy. V říjnu 1952 žádal bývalý ministr obchodu Harold Wilson, aby byly rozšířeny obchodní styky se Sovětským svazem.

Všechny tyto první kroky k rozvoji hospodářských styků mezi socialistickými a kapitalistickými státy v tomto období byly podnikány proti vůli vládnoucích kruhů USA. Byly důsledkem rostoucích rozporů mezi americkým imperialismem a imperialismem ostatních kapitalistických států.

Rozpory v hospodářské oblasti se přirozeně projevily i v oblasti politické. Nejzávažnější je to, že mezinárodní imperialistická reakce přes všechny snahy, projevující se ve vytváření společných útočných paktů, nedokázala vystoupit jednotně proti socialistickému táboru. To se názorně projevilo v době korejské války. Tyto rozpory mezi imperialistickými státy byly významným spojencem mírových sil v boji za mír a bezpečnost národů. Nemalou měrou se podílely na tom vážném faktu, že došlo k jistému zmírnění mezinárodního napětí v roce 1953, když politika »studené války« a »z pozice síly« utrpěla porážku a politika mírového soužití a smírného řešení mezinárodních otázek slavila vítězství.

ZÁVĚR

V důsledku toho, že politika »studené války« a »z posice síly« utrpěla porážku a naopak politika mírového soužití a smírného řešení sporných mezinárodních otázek dosáhla velikých úspěchů, uvolnilo se do určité míry mezinárodní napětí, které se až do této doby stále zostřovalo.

Všechny tyto skutečnosti jsou neobyčejně závažné, neboť vytvořily předpoklady pro řešení dalších sporných otázek a pro další zmírnění mezinárodního napětí.

Jedno je si však třeba uvědomit: ačkoli politika »studené války« a »z posice síly« utrpěla porážku, nebyla hrozba války definitivně odstraněna. Tato hrozba vyvěrá z toho, že existuje i nadále imperialismus, který zákonitě plodí války. Je proto třeba být neustále na stráži. To konec konců potvrzuje sám život. O tom se přesvědčujeme na každém kroku. Na druhé straně však praxe potvrdila, že této hrozbě války, plynoucí zákonitě z existence imperialismu, lze čelit. O tom právě svědčí období let 1949—1953. Bylo v praxi dokázáno, že válka není pouze jevem ekonomickým, nýbrž i politickým a ideologickým. Zároveň se ukázalo, že dnes již existují takové mírumilovné politické a ideologické síly, jež jsou s to, bude-li jich náležitě využito, válce zabránit.

POUŽITÁ LITERATURA

Dokumenty:

Die Deutsche Demokratische Republik im Kampf um die Einheit Deutschlands, Amt für Information der Deutschen Demokratischen Republik.

Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky, SNPL 1957.

Jednotným bojem pracujících k vítězství míru, Práce 1952.

Německá otázka, Svoboda 1951.

OSN. Vznik a ustavení, Orbis 1950.

První zasedání Světové rady míru, Mír 1951.

Vněšnaja politika Sovětskogo sojuza, 1950 god, Gospolitizdat 1953.

Materiály II. světového kongresu obránců míru ve Varšavě, Světové rozhledy, č. 12, ročník 1950.

Materiály Kongresu národů na obranu míru ve Vídni, Nová doba, č. 1, ročník 1953.

Dokumenty KSČ a KSSS:

XIX. sjezd KSSS, Svoboda 1952.

XX. sjezd KSSS, Nová mysl, zvláštní číslo, únor 1956.

Celostátní konference Komunistické strany Československa, Praha 1952, Rudé právo 1953.

Zasedání Ústředního výboru KSČ 21.—24. února 1951, Svoboda 1951.

Vedoucí představitelé KSČ a mezinárodního komunistického hnutí:

Klement Gottwald, *Vybrané spisy,* SNPL 1956.

Wilhelm Pieck, Otto Grotewohl, Walter Ulbricht, *Za mír a jednotné Německo, za demokracii a socialismus,* SNPL 1953.

Wilhelm Pieck, *Projevy a stati,* Svoboda 1951.

Louis Saillant, *Zesílení akční jednoty a boje za práva pracujících,* Práce 1952.

J. V. Stalin, *Ekonomické problémy socialismu v SSSR,* Svoboda 1952.

Stalin v současném boji za mír, Mír 1949.

Ve znamení vítězného Října, projevy vedoucích soudruhů KSSS k výročí Velké říjnové socialistické revoluce, SNPL 1954.

A. J. Vyšinskij, *Proti agresi za mír,* SNPL 1953.

A. J. Vyšinskij, *Za mír a bezpečnost národů,* Svoboda 1951.

Vědecká, vědecko-populární a informativní literatura:

Jaroslav Černý — Jiří Hochman, *Evropské rozcestí*, SNPL 1955.

Geschichtliche Zeit-Tafel 1945—1953, Kongres-Verlag Berlin 1954.

Geschichtliche Zeit-Tafel, Deutsche Demokratische Republik, Kongres-Verlag Berlin 1954.

M. S. Dragilev, *Krach Marshallova plánu*, Orbis 1956.

Weisbuch über den Generalkriegsvertrag, Amt für Information der DDR, 1952.

G. S. Wheeler, *Výstraha*, SNPL 1956.

K hospodářské situaci kapitalistického světa 1946—1951.

Ukazatelé hospodářského vývoje v zahraničí, UTEIN 1956.

Tomáš Fifka, *Rozbor plánů amerického imperialismu po druhé světové válce.*

E. Paloncy, *Kam směřuje Egypt*, SNPL 1956.

V. Alchimov, J. Kotkovskij, *Hospodářské soutěžení mezi socialismem a kapitalismem*, SNPL 1956.

»Mezinárodní otázky« I, II, III, IV, V, VI, SNPL 1956, 1957.

Časopisy:

Rudé právo (1950—1953), Pravda (Moskva 1950—1953), Za trvalý mír, za lidovou demokracii! (1950—1953), Nová doba (1952—1953), Meždunarodnaja žizň (1955—1956), Světové rozhledy (1950—1951), BIKI (1956).

OBSAH

Úvod

I. Celková charakteristika mezinárodní situace od vyhlášení Čínské lidové republiky do zastavení palby v Koreji 5

a) Zostření vnitřních rozporů imperialismu v letech 1949—1950 a jeho vliv na politiku imperialistických států. 5

b) Přípravy USA a jiných imperialistických států k rozpoutání třetí světové války. 9

c) Boj Sovětského svazu a ostatních socialistických států proti hrozbě války, za mír a bezpečnost národů. 14

II. Korejská otázka 16

a) Začátek války v Koreji. 16

b) Jednání o příměří a manévry diplomacie USA. 20

c) Otázka válečných zajatců. 22

d) Uzavření příměří v Koreji. 23

III. Německá otázka 29

a) Přechod Spojených států, Anglie a Francie k politice obnovy ozbrojených sil a dalšího rozvoje vojensko-průmyslového potenciálu v západním Německu. 29

b) Pražská konference osmi států. Boj evropských národů proti remilitarisaci západního Německa v roce 1950 a na počátku roku 1951. 31

c) Pařížská konference náměstků ministrů zahraničních věcí čtyř mocností. Otázka t. zv. celoněmeckých svobodných voleb. 34

d) Sovětský návrh hlavních zásad mírové smlouvy s Německem. 37

e) Bonnská a pařížská smlouva. 38

f) Boj národů Evropy proti bonnské a pařížské smlouvě. 41

IV. Některé problémy mezinárodních vztahů v Asii a v Africe v době korejské války 46

V. Některé další otázky 53

VI. Hlavní společenské síly, o něž se opíraly SSSR a ostatní socialistické státy v boji za zmírnění mezinárodního napětí 59

a) Rostoucí síla světové socialistické soustavy a jednota socialistických států. 59

b) Osvobozenecké hnutí národů koloniálních a závislých zemí a aktivní politika neutrality a mírového soužití řady asijských a afrických nezávislých států. 61

c) Boj dělnické třídy a ostatních pracujících ve střediscích kapitalismu za mír, demokracii a chléb. 61

d) Rozpory mezi imperialistickými státy. 63

Závěr 67

Použitá literatura 68

5

5

9

14

16

16

20

22

23

29

29

31

34

37

38

41

46

53

VLADIMÍR KUBÁT

MEZINÁRODNÍ VZTAHY
OD VYHLÁŠENÍ
ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY
DO UKONČENÍ VÁLKY
V KOREJI
(1. října 1949—27. července 1953)

Vydalo Státní nakladatelství politické literatury,
n. p. v Praze, jako svou 604. publikaci

Edice vysoká stranická škola při ÚV KSČ

Odpovědná redaktorka Hana Zikmundová

Z nové sazby písmem Brno Z. Vytiskla tiskárna Rudé právo,
vydavatelství Ústředního výboru KSČ, Praha. Formát papíru
95×124 cm. AA 4,77, VA 4,95. 41818/56. D 572845.

Náklad 5230. Thematická skupina 06/2. Vydání I.
Daň 5 %. Cena kart. výt 2,65 Kčs.
56/I-6